

A photograph of several students sitting at small wooden tables outdoors, likely on a campus, taking an exam. They are focused on writing in notebooks. The scene is overlaid with semi-transparent colored shapes: a green circle at the top left, a large blue circle in the center, and a purple circle at the bottom left. The text 'Examenboekje 2025-2026' is centered within the blue circle.

Examenboekje 2025-2026

The logo for 'de spinaker' features a stylized white icon of a person's head and shoulders, composed of geometric shapes, set against a dark blue circular background.

de spinaker

Voorwoord

Voor je ligt het examenboekje 2025-2026. In dit examenboekje – het is eigenlijk best een boek – vind je alle informatie die je nodig hebt om je goed op het examen voor te kunnen bereiden.

Voor de leerlingen in leerjaar vier is dit het tweede jaar dat je meedoet aan het staatsexamen. Vorig jaar heb je waarschijnlijk al een aantal examens gedaan en daarop hopelijk de certificaten voor gehaald. Dit jaar doe je examen in de resterende vakken, zodat je – als je alle certificaten haalt met de benodigde punten – je vmbo-tl diploma kunt halen. Een spannende tijd voor de boeg dus.

Examentijd is echter ook een leuke tijd. Probeer dus ondanks alle spanningen voor de examens er ook van te genieten, zodat je later terug kunt kijken op een mooie periode. Het is namelijk zomaar zomervakantie 2026 en voor je het weet zit je op een MBO-school.

Dit examenboekje staat boordevol informatie over waar je voor elk vak aan moet voldoen. Voor wanneer je iets moet inleveren, wanneer de examens zijn en nog veel meer. Als je dat zo op een rijtje zit staan, dan is dat best wel veel. Onze belangrijkste tip is dan ook altijd: begin op tijd. Het wordt sowieso druk en spannend genoeg naar het einde van het schooljaar, dus alles wat je eerder kunt doen is echt meegenomen. Dan heb je het in de weken voor de examens beginnen misschien iets minder druk. Vlak voor de examens starten heb je nog twee weken meivakantie. Bewaar niet alles tot die vakantie, want dan kom je echt tijd tekort. Vooraf je tijd goed indelen en goed benutten is dus een waardevolle tip.

In dit boekje vind je aan het einde een leerschema dat je veel houvast kan bieden.

In dit examen boekje staat voor elk vak precies uitgelegd wat je moet kennen en kunnen. Dit geldt voor zowel het schriftelijk (CSE) als voor het mondeling examen (college-examen). Binnen De Spinaker wordt het staatsexamen afgenomen. Dit betekent dat alle leerlingen een schriftelijk examen doen, gevolgd door een mondeling examen. Dit wijkt af van de examens zoals die worden afgenomen in het reguliere onderwijs. Leerlingen in het regulier VO doen schoolexamens en schriftelijk examen op basis van een PTA (planning van toetsing en afsluiting). Het vmbo-tl diploma dat je in het regulier onderwijs kunt halen is echter exact hetzelfde als het diploma dat je via het staatsexamen kunt halen.

De examens zijn ook niet op onze eigen locatie maar bij onze locatie in Alkmaar. Deze locatie is gevestigd op het volgende adres:

Spinaker Alkmaar
Jan Ligthartstraat 7
1817 MR Alkmaar

Je moet er zelf voor zorgen dat je daar voor elk examen op tijd bent. Onze ervaring is dat dit alle examenkandidaten altijd prima lukt. Als je hulp van ons nodig hebt, laat dat dan op tijd weten. Dan kijken we samen naar een oplossing.

Wij wensen iedereen die deelneemt aan het examen heel veel succes maar ook veel plezier! Mochten er nog vragen zijn na het lezen van dit boekje, dan kan mailen naar de examencoördinator van onze school. Dat is meneer Smit en hij is bereikbaar op p.smit@ronduitonderwijs.nl. Voor meer informatie kun je kijken op onze website onder het kopje leerlingen > eindexamens.

Het Team van VSO De Spinaker Hoorn

PLANNING VMBO-TL, LEERJAAR 4

Week	Nederlands	Bij wie inleveren	Engels	Profielwerkstuk (indien zakken/ zij instroom)
36				Onderwerp is gekozen + inleiding + planning
37				Hoofd- en deelvragen zijn gemaakt
40	Vierde boekverslag Nederlands	Docent Nederlands + mentor		Deelvraag 1 en 2 beantwoorden
42				Deelvraag 3 en 4 beantwoorden
45	Vijfde boekverslag Nederlands	Docent Nederlands + mentor		Conclusie en bronnenlijst is compleet
48				Afbeeldingen en nawoord zijn af
50				Profielwerkstuk is af – inleveren bij mentor + examencoördinator
4	Verbeteren profielwerkstuk (indien nodig)	Mentor + examencoördinator		
5	Zesde boekverslag Voorblad + leeslijst + alle boekverslagen verzamelen en onder elkaar zetten.	Docent Nederlands + mentor + examencoördinator.		
7				
9	Start met oefenen op school met oude examens	Bij de vakleerkracht.		
18/19/20	SCHRIFTELIJKE EXAMENS (CSE)			
21	Roosters op maat, alle leerlingen krijgen een eigen rooster.			
23			Poster maken voor mondeling Engels	Poster maken voor mondeling examen
25			Poster presenteren bij docent Engels	Poster presenteren aan mentor
25/26	MONDELINGE EXAMENS*			

*Deze data zijn nu nog niet bekend. Ze worden bekend gemaakt zodra de examencoördinator het binnen heeft gekregen. Alle leerlingen krijgen dan een eigen schema.

Het aanmelden voor het staatsexamen gebeurt altijd voor 1 november en het inleveren van alle dossiers moet voor 1 maart, dit zijn vaste ijkpunten in het jaar. En daarnaast is het verplicht om voor 1 mei ingeschreven te staan voor een vervolgopleiding, ons advies is zo snel mogelijk na de opendagen, zodat de opleidingen met numerus fixus niet al vol zitten.

PROFIELEN

Aan het einde van leerjaar 2 heb je een keuze gemaakt voor een profiel. Hieronder zetten we nog een keer alle profielen onder elkaar met daarbij de vakken die voor een bepaald profiel verplicht zijn om te volgen

Let op: als je hebt gekozen voor economie dan hoeft dat niet te betekenen dat je alleen maar voor een economische mbo-opleiding kunt kiezen!

Profiel	Economie	Techniek	Zorg en Welzijn
Algemeen verplichte vakken	Nederlands Engels Maatschappijleer Profielwerkstuk	Nederlands Engels Maatschappijleer Profielwerkstuk	Nederlands Engels Maatschappijleer Profielwerkstuk
Verplichte vakken	Economie Wiskunde	Natuur- en scheikunde I Wiskunde	Biologie Eén keuze uit deze drie Geschiedenis Aardrijkskunde Wiskunde*
Keuzevakken (Twee vakken kiezen)	Biologie Geschiedenis Aardrijkskunde Natuur- en scheikunde I	Biologie Geschiedenis Aardrijkskunde Economie	Geschiedenis Aardrijkskunde Wiskunde Economie Natuur- en scheikunde I

UITSTROOMPROFIEL

Alle leerlingen die in 4TL zitten hebben als uitstroomprofiel 'vervolgonderwijs' gekregen. Dit betekent dat deze leerlingen een kwalificatieplicht hebben tot en met hun 23ste levensjaar. Je hebt aan deze eis voldaan door bijvoorbeeld een MBO-2 opleiding af te ronden.

Wanneer het uitstroomprofiel arbeid is, dan kunnen de leerlingen na een Mbo-niveau 1 opleiding gaan werken of met een arbeidscontract van 24 uur per week de school verlaten.

De leerlingen die een tl-diploma behalen kunnen alle MBO-opleidingen kiezen van MBO 1 t/m 4. Soms geeft de mentor, de orthopedagoog, of de ondersteuningscoördinator het advies om een bepaald niveau te volgen, omdat we denken dat dat het meest succesvol zou kunnen zijn. Met een vmbo-tl diploma op zak staat het je echter vrij om je eigen keuze hierin te maken, dit is alleen een advies vanuit school.

MBO-scholen zoeken vaak wel contact op met de laatste mentor voor een warme overdracht en hierin worden de successen gedeeld en wat wel maar ook wat niet werkte op De Spinaker.

VAKINFORMATIE

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kunnen jullie contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 77 55 (tussen 09.00 en 11.00 uur is de wachttijd het kortst) of staatsexamen@duo.nl

MEENEMEN

Schriftelijk examen

Basispakket:

Pennen (liefst meerdere en blauw)

Grijze, rode en blauwe potloden

Liniaal, geodriehoek, koershoekmeter

Passer

Gum

Rekenmachine

Woordenboek Nederlands (ééndelig)

Woordenboek Engels ↔ Nederlands

Voor NASK I binas vmbo informatieboek ISBN 978.9001.80069.7

Mondeling examen

Alles wat hierboven staat

Aardrijkskunde – Grote of Kleine Bosatlas, vaak heeft school er ook een te leen of ligt deze al klaar maar mocht een leerling liever een eigen mee hebben, kan dat gewoon.

Natuur en scheikunde I – krijg je informatie van meneer Smit

Locatie en Data

Locatie Spinaker Alkmaar

Jan Ligthartstraat 7

1817 MR Alkmaar

OV vanuit Hoorn:

Trein NS sprinter richting Amsterdam uitstappen in Alkmaar (NIET bij Alkmaar Noord).

Buslijn 166 richting Bergen Plein uitstappen bij de Jan Ligthartstraat.

Buslijn 660 richting Inholland hogeschool uitstappen bij de hogeschool en dan een stukje lopen.

Neem voldoende de tijd voor de reis en een tip neem een trein eerder mocht er iets gebeuren heb je nog speling in tijd, want te laat is te laat en dan kan je geen examen doen en dat zou zonde zijn!

De reis duurt ongeveer 60 minuten vanaf station Hoorn.

Dag	Datum	Tijd	Vak
Woensdag	6-5-2026	13.30-15.00	Engels schrijfvaardigheid
Vrijdag	8-5-2026	13.30-15.30	Wiskunde
Maandag	11-5-2026	13.30-15.30	Nederlands
Dinsdag	12-5-2026	09.00-11.00	Aardrijkskunde
Woensdag	13-5-2026	13.30-15.30	Economie
Maandag	18-5-2026	13.30-15.30	Natuur- en scheikunde 1
Dinsdag	19-5-2026	13.30-15.30	Engels
Woensdag	20-5-2026	09.00-10.30	Maatschappijleer
Woensdag	20-5-2026	13.30-15.30	Biologie
Vrijdag	22-5-2026	13.30-15.30	Geschiedenis

TIPS VOOR HET EXAMEN

Handige sites

www.examenblad.nl

www.duo.nl

www.lerenvoorhetexamen.nl

www.confetticampus.nl en dan onder het kopje leertips.

Verder zijn er ook vele goede filmpjes te vinden op YouTube.

Examensprekuren van NOS stories (alle vakken) wordt altijd een dag voor het examen uitgezonden maar de oude filmpjes zijn ook nog te bekijken.

Aardrijkskundekennisclips (aardrijkskunde)

Wessel Peeters (maatschappijleer)

Meneer van der Bijl (geschiedenis)

Economie docent Rick Jansen (economie)

Wiswereld (wiskunde)

Meneer Wietsma (Natuur en scheikunde I)

Biologie met Joost (biologie)

Arnoud Kuijpers (Nederlands)

English with mister Henriquez (Engels)

Handige boeken

Algemene lesmethode boeken (hierin staat toch echt de basis).

- Samengevat boekjes, let wel op dat er voor VMBO TL boekjes besteld worden (GL kan ook).
- Samenvatting examen boekjes.

Beide zijn te bestellen bij de plaatselijke boekwinkel of via bol.com

Leerstrategieën

- Samenvattingen schrijven en deze leren. Belangrijk is hierbij om de hoofdzaken van de bijzaken te onderscheiden. En niet alle vakken lenen zich goed voor een uitgebreide samenvatting.
- Samengevat boekjes doornemen, YouTube filmpjes bekijken en daarna oefenexamens maken en deze zelf nakijken zodat je weet wat een examiner van je verwacht qua antwoord geven in vaktaal (begrippenkennis).

- Via quizlet of WRTS-begrippenkaartjes maken (online), dit kan tot in den treuren geoefend worden. Er wordt ook onthouden welke begrippen nog lastig zijn en deze worden dan vaker herhaald.
- Met flashcards begrippen oefenen aan de hand van het systeem 1 ken ik, 2 weet ik wel maar nog niet genoeg en 3 deze begrippen moet ik nog echt wel een veel leren. Elke keer besteed je weer wat aandacht aan de begrippen, dit is het leren volgens het Leitner systeem. Zoals in het document te lezen is, wordt er bij elk vak vaktaal verwacht. Dus daarom een goede reden om het extra goed te leren. (www.confetticampus.nl)
- Natuurlijk kan je ook een combinatie maken van alles wat hierboven staat. Zoek een manier dat bij je past en waar jij je prettig bij voelt.

Vooraf op tijd beginnen met leren zodat de stof beter blijft hangen. Blijf niet in het globale leren hangen. Naar het examen toe gaan met de kennis dat je het weet is veel prettiger dan naar het examen toe gaan en denken oh wat was het ook alweer...

Heel veel succes bij het leren van het examen. Je kan het, wij hebben vertrouwen in je!!

LEERSHEMA

Week	Wat	Wie controleert	Hoe gemaakt/ hoe te leren
8	Oefenexamens maken op school Deze week: Nederlands Wiskunde Biologie	Jijzelf	Nederlands: _____ Wiskunde: _____ Biologie: _____
9	Oefenexamens maken op school Deze week: Aardrijkskunde Geschiedenis NASK I	Jijzelf	Aardrijkskunde: _____ Geschiedenis: _____ NASK 1: _____
10	Oefenexamens maken op school Deze week: Engels Maatschappijleer Economie	Jijzelf	Engels: _____ Maatschappijleer: _____ Economie: _____
11	Beginnen met leren met het vak waarin je minder goed bent.	Jijzelf + docent	Bekijk wat het beste bij jouw past. Zie hierboven voor tips.
12	Herhalen met het vak waarin je minder goed bent (eerste vak). Beginnen met leren van het vak waarin je ook minder goed bent (tweede vak).	Jijzelf + docent	Kijk van beide vakken filmpjes op YouTube en maak aantekeningen bij deze filmpjes, deze laat je controleren door de vakdocent.
13	Herhalen met het tweede vak en beginnen met een derde vak.	Jijzelf + docent	Maak begrippenkaartjes van het derde vak dat je hebt gekozen. Deze kan je leren aan de hand van het stappenplan Bak 1: heeft veel aandacht nodig ken ik nog niet. Bak 2: weet ik al een beetje. Bak 3: deze ken ik al en hebben minder aandacht nodig.
14	Maken oefenexamens van de drie gekozen vakken.	Jijzelf	Is er verbetering in je cijfer? Dan werkt deze leerstrategie bij je. Dan kan je dat toepassen op andere vakken. Werkt het niet? Dan boven weer kijken naar de tips.
15	Herhalen van het derde vak. Beginnen met leren van het vierde vak.	Jijzelf + docent	Ga door met je leerstrategie of pas het zo nodig aan. Bekijk voor beide vakken YouTube filmpjes en maak aantekeningen en laat deze controleren door je vakdocent.
16	Herhalen van het vierde vak en beginnen met het vijfde en eventueel zesde vak.	Jijzelf + docent	Bekijk van het vijfde en zesde vak ook YouTube filmpjes en maak aantekeningen en laat deze controleren door je vakdocent.
17	Alle vakken herhalen. Wat goed gaat besteed daar minder aandacht aan, bekijk vooral wat je nog niet zo goed door hebt.	Jijzelf + je ouders	Je gaat een vak naar keuze presenteren aan je ouders. Het makkelijkst is dat je een vak kiest dat je nog lastig vindt zodat zij je kunnen helpen.
18	Oefenexamens maken!!!!	Jijzelf	Oefen vooral op wat je nog niet zo goed weet dan kan je dat nog doornemen en extra aandacht aangeven.
19	D-Day de examens gaan van start!!!!		

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

NEDERLANDSE TAAL VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	6
6 Beschrijving examenstof	7
7 Voorwaarden leeslijst	10

BIJLAGE 1 VOORBLAD	12
BIJLAGE 2 KEUZELIJST LEESBOEKEN	13

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen Nederlandse taal vmbo gl-tl heeft twee onderdelen: een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- Een deel van het mondeling examen gaat over literatuur. Je leeslijst moet je vóór 1 april 2026 opsturen ([zie pagina 10](#)).
- Alle examenkandidaten moeten voor het examen van 2026 hun leeslijst (voor een deel) samenstellen uit titels van de keuzelijst (zie Bijlage 2). Daarnaast kunnen zij voor de helft van de werken kiezen voor titels die passen bij de vrije ruimte. De lijst zal jaarlijks worden herzien en dan ook aangevuld worden met nieuwe titels. De invulling van de vrije ruimte moet voldoen aan vastgestelde criteria (zie paragraaf 7).
- Voor kandidaten met dyslexie is een opmerking toegevoegd op pagina 10.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.

2. Examenprogramma

In [paragraaf 6](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden Nederlandse taal gl-tl	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak Nederlands	ja	ja
luister- en kijkvaardigheid	nee	ja
spreek- en gespreksvaardigheid	nee	ja
leesvaardigheid	ja	ja
schrijfvaardigheid	ja	nee
fictie	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	nee	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen Nederlandse taal vmbo gl-tl is een **schriftelijk** examen. Het gaat over de exameneenheden in het [Examenprogramma](#) en [paragraaf 6](#). Je hebt voor dit examen in totaal 120 minuten de tijd.

Het centraal examen Nederlandse taal vmbo gl-tl bestaat uit de volgende onderdelen:

- je leest teksten waarover je meerkeuzevragen en open vragen moet beantwoorden.
- je leest een advertentie en beantwoordt vragen over beeld en opmaak.
- je leest een situatiebeschrijving en maakt daarbij een schrijfopdracht.

4. College-examen

MONDELING COLLEGE-EXAMEN

In het mondeling college-examen worden basisvaardigheden, mondelinge taalvaardigheid en literatuur getoetst (zie [Examenprogramma](#) en [paragraaf 6](#)). Dit examen duurt in totaal 25 minuten.

Het mondeling college-examen bestaat uit twee onderdelen:

- je voert een gesprek naar aanleiding van een casus;
- je voert een gesprek naar aanleiding van de ingestuurde leeslijst.

Voor het gesprek over de casus krijg je deelvijfer a, voor het onderdeel literatuur krijg je deelvijfer b. Jouw mondelinge taalvaardigheid wordt getoetst tijdens het gesprek over de casus en de bespreking van de gelezen werken (deelvijfer c).

Voorbereiding casus

Voorafgaand aan het mondeling college-examen krijg je in het voorbereidingslokaal 20 minuten de tijd om een casus (een artikel) te lezen en je voor te bereiden op vragen die hierover gesteld kunnen worden. De teksten komen uit kranten, tijdschriften of van websites.

Je kunt tijdens de voorbereiding aantekeningen bij deze casus maken. Deze aantekeningen mogen bij dit onderdeel van het mondeling college-examen worden gebruikt. In het voorbereidingslokaal is het niet toegestaan om vragen te stellen aan de medewerker over de casus.

Gesprek naar aanleiding van de casus

Over de casus wordt een gesprek gevoerd. Hierbij worden vragen gesteld over: de inhoud van de casus, de tekststructuur, de begrippen die tot de tekst behoren en je mening over (de inhoud van) de casus. Er wordt van je verwacht dat je de gestelde vragen begrijpt, daarop reageert en actief deelneemt aan het gesprek. Doel van het gesprek is vaststellen dat je de theorie beheerst en deze kunt toepassen op de tekst. Je kunt onder andere vragen verwachten over: tekstdoelen, tekstsoorten, tekstopbouw, tekstverband, verwijswaarden, signaalwoorden, woordbetekenis en stijlmidelen ([zie paragraaf 6 Beschrijving examenstof](#)).

Bespreking leeslijst

In het gesprek over de gelezen werken kunnen vragen gesteld worden over: genre, thema, plaats, ruimte, tijd, perspectief, onderwerp, opbouw, verhaallijn, personen, inhoud en eigen mening. Indien je kiest voor een gedichtenbundel, kunnen er vragen gesteld worden over de vorm (bijvoorbeeld rijm) en inhoud (beeldspraak en betekenis). In [paragraaf 7](#) staan de voorwaarden waaraan deze lijst moet voldoen.

Op de site van DUO staan onder het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' [informatie filmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen verloopt.

Tabel 2 overzicht onderdelen van het mondeling college-examen

opdracht	tijdsduur	deelvijfer	weging
bestuderen van de casus in het voorbereidingslokaal	20 minuten		
gesprek naar aanleiding van de casus	10 minuten	deelvijfer a	weging 0,4
bespreking lijst gelezen werken	15 minuten	deelvijfer b	weging 0,4
mondelinge taalvaardigheid wordt getoetst tijdens het gesprek over de casus en tijdens de bespreking van de gelezen werken		deelvijfer c	weging 0,2

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.
Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deeltijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor en de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Cijfer college-examen: (0,4 keer deeltijfer a + 0,4 keer deeltijfer b + 0,2 keer deeltijfer c), afgerond op 1 decimaal.

6 Beschrijving examenstof

Vaardigheden die worden getoetst

Bij het **centraal examen** wordt aandacht besteed aan:

- leervaardigheden voor het vak Nederlands
- luister- en kijkvaardigheid
- leesvaardigheid
- schrijfvaardigheid

Bovenstaande vaardigheden maken deel uit van de examenstof waarvan je de uitgebreide beschrijving kunt vinden op Examenblad.nl in de [syllabus Nederlands vmbo 2026](#)

Bij het **mondeling college-examen** wordt aandacht besteed aan:

- basisvaardigheden, luister-, lees- en kijkvaardigheid
- leervaardigheden voor het vak Nederlands
- luister- en kijkvaardigheid
- leesvaardigheid
- mondelinge taalvaardigheid (spreek- en gespreksvaardigheid)
- kennis van de gelezen werken
- verslag uitbrengen van en reageren op bestudeerde en bekeken werken

Basisvaardigheden

Je kunt basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.

Leervaardigheden voor het vak Nederlands

(wordt zowel op het centraal examen als op het mondeling college-examen getoetst)

Een uitgebreide beschrijving vind je op Examenblad.nl in de [syllabus Nederlands vmbo 2026](#)

Luister- en kijkvaardigheid

Je kunt:

1. luister- en kijkstrategieën hanteren:
 - globaal luisteren / kijken
 - zoekend luisteren / kijken
 - intensief luisteren / kijken
 2. compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
 - informatie afleiden uit de context
 - vragen naar betekenis
 3. het doel aangeven:
 - informatie geven
 - overtuigen
 - een mening geven
 - tot handelen aanzetten
 - amuseren
 - gevoelens oproepen / uitdrukken
 4. de belangrijkste elementen weergeven:
 - hoofdonderwerp
 - hoofdgedachte
 - relatie tussen tekst en beeld

Bij de relatie tussen tekst en beeld gaat het om het herkennen, analyseren en interpreteren van elementen van een programma, waaronder gesproken tekst, geschreven tekst, overige geluidselementen (zoals intonatie, achtergrondgeluid, muziek) en overige beeldelementen (zoals mimiek, gebaren, rekvisieten).
- Je kunt:
5. de betekenis afleiden van een voor de strekking van het programma belangrijke uitspraak,
 6. een oordeel geven en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens,
 7. een instructie uitvoeren,
 8. de waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt.

Leesvaardigheid

Je kunt:

1. leesstrategieën hanteren:
 - globaal lezen
 - zoekend lezen
 - intensief lezen
2. compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
 - informatie afleiden uit context
 - vragen naar betekenis
 - woordenboek gebruiken (tijdens het centraal examen en in de voorbereidingstijd van het college-examen)
3. de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen:
 - titel
 - tussenkopjes
 - illustraties
 - lettertypes
 - tekst- en alinea-indeling
4. het schrijfdoel van de auteur aangeven:
 - informatie verstrekken
 - overtuigen
 - een mening geven
 - tot handelen aanzetten
 - amuseren
 - gevoelens oproepen / uitdrukken
5. een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen,
6. van de kern van de tekst de verschillende deelonderwerpen beschrijven,
7. uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin,
8. een tekst samenvatten door het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte ervan aan te geven,
9. op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals:
 - oorzaak - gevolg
 - doel - middel
 - algemene uitspraak - voorbeeld
 - tegenstelling
 - opsomming
 - voorwaarde
 - argumenten - conclusie
10. talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken, zoals overdrijving en spot.
11. een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens.

Spreek- en gespreksvaardigheid

Je kunt:

1. strategieën hanteren ten behoeve van de spreek- of gesprekssituatie:
 - het voorbereiden van de casus
 - informatie verwerven
 - de informatie bij de casus en leeslijst verwerken
 - de informatie over de casus en leeslijst verstrekken
 - reflecteren op de eigen deelname
2. compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer je eigen taalkennis tekortschiet:
 - omschrijvingen gebruiken
 - parafraseren gebruiken
 - non-verbale middelen benutten
3. het spreek- en/of luisterdoel in de situatie tot uitdrukking brengen:
 - informatie geven
 - informatie vragen
 - overtuigen
 - een mening geven
 - tot handelen aanzetten
4. het spreek- en/of luisterdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten publiek:
 - woordkeus
 - intonatie
 - tempo
 - articulatie
 - houding
 - publiek
 - directe omgeving
 - instanties
 - gesprekspartners met een hogere status
5. het spreekdoel van anderen herkennen en de reacties van anderen inschatten.
6. het verschijnsel van in Nederland voorkomende taalvarianten herkennen en er in spreek- en gesprekssituaties op inspelen:
 - dialecten
 - groepstalen
 - talen van allochtone en andere minderheden
 - Nederlands als standaardtaal
7. het betreft de eindtermen van spreek- en gesprekssituaties toepassen:
 - wanneer er sprake is van een monoloog met vragen en/ of discussie erna voor een bekend publiek:
 - een persoonlijke belevenis navertellen
 - een situatie beschrijven
 - een uitleg geven
 - een mening geven
 - een boek of film bespreken
 - verslag uitbrengen
 - wanneer er sprake is van een dialoog:
 - informatie vragen aan instanties, ook telefonisch
 - een vraaggesprek houden met een bekende of onbekende

Fictie

Je kunt:

- verschillende soorten fictiewerken herkennen
- het denken en handelen van de personages in het fictiewerk beschrijven
- de in het fictiewerk beschreven situatie onder woorden brengen
- de relatie tussen het fictiewerk en de werkelijkheid toelichten
- een persoonlijke reactie geven op een fictiewerk en deze toelichten met voorbeelden uit het werk
- kenmerken van fictie in een fictiewerk herkennen met betrekking tot tijd, ruimte, opbouw en thema
- relevante achtergrondinformatie verzamelen en selecteren
- compenserende strategieën gebruiken wanneer je eigen taalkennis tekortschiet:
 - informatie afleiden uit de context
 - vragen naar betekenis
- een literatuurlijst samenstellen, waarin je verslag uitbrengt van en reageert op gelezen/bekeken fictiewerken

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

Je kunt zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

7 Voorwaarden leeslijst

De totale leeslijst voor vmbo GL-TL bestaat uit 6 titels.

De leeslijst bestaat uit twee delen:

Deel 1: de keuzelijst

Het doel van de keuzelijst is dat je niet hoeft te twijfelen over het niveau van de boeken. De boeken op de lijst zijn van voldoende niveau. Je bent verplicht om minimaal drie boeken van de keuzelijst te kiezen voor je persoonlijke leeslijst voor het college-examen.

Deel 2: de vrije ruimte

Het doel van de vrije ruimte is dat je ook andere werken kunt kiezen die bij je passen.

Deel 1: keuzelijst

Voor dit deel kies je minimaal drie boeken uit de [keuzelijst](#).

Deel 2: de vrije ruimte

Voor dit deel kun je drie werken kiezen uit onderstaand rijtje:

- maximaal drie boeken (deze mogen van de keuzelijst komen, maar dat is niet verplicht)
- maximaal één gedichtenbundel; voor je leeslijst selecteer je vijf gedichten uit deze gedichtenbundel
- maximaal twee (auto)biografieën
- maximaal twee boeken met waargebeurde verhalen
- maximaal één dagboek
- maximaal één verfilming of een toneelstuk van een oorspronkelijk Nederlands (jeugd)boek.
- Je mag ook het boek van deze verfilming opnemen in de vrije ruimte, je gaat de werken dan vergelijken
- maximaal twee vertaalde boeken. Deze boeken mogen ook fictieboeken zijn zoals de boeken van J.J.R. Tolkien of Harry Potter
- Let op: Graphic novels zijn NIET toegestaan

Let op: je mag maximaal één keer twee titels van eenzelfde auteur op de leeslijst hebben staan.

Tabel 3 voorbeeld van een leeslijst met drie boeken, aangevuld met drie werken uit de vrije ruimte.

voorbeeld leeslijst

boek uit de verplichte lijst

boek uit de verplichte lijst

boek uit de verplichte lijst

één verfilming

één biografie

één vertaald boek

Een titel kiezen

Om je op weg te helpen met het kiezen van werken die binnen de vrije ruimte zijn toegestaan, geven we hieronder een aantal tips. Je bent niet verplicht om andere boeken op je literatuurlijst te zetten dan titels van de keuzelijst. Een lijst met zes titels van de keuzelijst is akkoord.

Tips

Jonge Lijsters

Elk jaar verschijnt er een nieuwe set van vijf Jonge Lijsters. De titels die vallen onder de Jonge Lijsters vanaf 2020 zijn goedgekeurd binnen de keuzelijst van 2026. Deze titels staan niet expliciet vermeld op de keuzelijst.

Waargebeurde verhalen

De serie Slash bestaat uit boeken die gebaseerd zijn op waargebeurde verhalen. Deze zijn te leen bij de lokale bibliotheek.

Jonge Jury

Ieder jaar maakt de Jonge Jury een groslijst van nieuwe boeken die uitkomen en uit zijn gekomen. Elf hiervan worden geselecteerd als leestip. De groslijst kun je via je browser opzoeken met de zoekterm 'groslijst Jonge Jury'.

Leesadviezen.nl

Deze website kan je helpen een geschikt boek te vinden passend bij je interesses.

Pratenoverfictiefragmenten.nl

Deze website biedt fragmenten van boeken aan met opdrachten. Je kunt de fragmenten downloaden en gebruiken om te beoordelen of dit een boek is dat je zou willen lezen.

Gedichtenbundel

In de lesboeken die gebruikt worden op scholen worden ook vaak gedichten besproken. Je kunt de gedichtenbundels die hierin genoemd worden ter inspiratie voor de vrije ruimte gebruiken.

Dyslexie

Het raadplegen van luisterboeken als hulpmiddel is toegestaan. Deze luisterboeken kun je raadplegen via de app van de Bibliotheek. Daarnaast staan er op Spotify en YouTube enkele luisterboeken. De betaalde app Storytel biedt ook toegang tot luisterboeken. Als jijzelf of jouw school een account heeft bij PassendLezen.nl, kun je daar ook gebruik maken van luisterboeken. Zij bieden ook 'combi-/karaokelezen' aan, waarbij je met het geluidsfragment kunt meelezen.

Kandidaten met een dyslexieverklaring kunnen binnen de *vrije ruimte* kiezen voor publicaties van de uitgeverij Eenvoudig Communiceren.

Meenemen en ook opsturen

Je neemt een exemplaar van je leeslijst op papier mee naar het mondeling college-examen.

De leeslijst moet je ook opsturen.

Op de lijst vermeld je per gelezen werk:

- de schrijver
- de titel
- het jaar van eerste publicatie
- het aantal bladzijden

Als je een gedichtenbundel hebt gekozen in de vrije ruimte, neem je van de vijf gekozen gedichten de teksten uitgeprint mee naar het mondeling college-examen.

Opsturen

Je stuurt op papier in tweevoud vóór 1 april 2026:

- het voorblad
- de lijst met gelezen werken
- de teksten van de vijf geselecteerde gedichten geprint op papier, indien gekozen.

naar:

DUO staatsexamens vo
Postbus 30158
9700 LK Groningen

Gebruik het [voorblad](#) voor het noteren van jouw gegevens.

Neem contact op met Examendiensten van [DUO](#) als je na drie weken nog geen ontvangstbevestiging hebt ontvangen. Als je geen lijst van gelezen werken hebt opgestuurd, ontvang je geen oproep voor het mondeling examen van dit vak.

Bovenstaande regeling geldt alleen voor reguliere staatsexamenkandidaten. Kandidaten uit het vso sturen de lijst niet op, maar hebben die wel op school klaarliggen, uiterlijk op 1 april.

Je mag, nadat je de lijst al hebt opgestuurd, één titel vervangen door een andere titel. Voorwaarde is wel, dat je de gewijzigde lijst op de dag van het examen uiterlijk om 9.30 uur in tweevoud inlevert bij het secretariaat. Wie geen gewijzigde lijst inlevert, wordt geëxamineerd aan de hand van de lijst die hij vóór 1 april heeft ingestuurd.

BIJLAGE 1 VOORBLAD

Leeslijst
Nederlandse taal
staatsexamen vmbo gl-tl
(inzenden vóór 1 april 2026)

PERSOONSGEGEVENS

VOORNAAM EN ACHTERNAAM:

EXAMEN DIENST (ED)-NUMMER:

BIJLAGE 2

KEUZELIJST LEESBOEKEN

Uit onderstaande keuzelijst kies je drie boeken.

Tabel 4 overzicht van auteurs en titels

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Abbema	van	Hinke	Door jou ben ik mij	2019	
Abbema	van	Hinke	Ik geloof in jou	2021	
Ahmed		Samira	Ingesloten	2019	
Arden		Katherine	De beer en de nachtegaal 1-2-3	2017	2026
Arents		Emmelie	De Meesterdief	2021	
Atangana Bekono		Simone	Confrontaties	2020	
Bakhuis		Daniëlle	De executie	2019	
Bakhuis		Daniëlle	Zes seconden: De laatste afrekening	2020	
Bakhuis		Daniëlle	Clownsnacht	2019	
Bakhuis		Daniëlle	De laatste uren van Josephine Donkers	2021	
Barth		Erna	Lef	2019	
Beirs	van	Pat	Jonkvrouw	2017	2026
Beukenkamp		Greet	Vlucht van de zeemeeuw	2021	
Boonstoppel		Astrid	Dit is hoe het ging	2019	
Boudou		Khalid	Pizza maffia slaat door	2019	
Bout-Monteau		Anja	Hoe zuur is suiker	2018	2026
Broeck	van den	Laure	Dansen in diep water	2018	2026
Brokers		Wendy	De laatste halte	2018	2026
Brooks		Kevin	Hondenjongen	2019	
Burgers		Eva	Complot	2018	2026
Burgers		Eva	Nachtvlucht	2022	
Burgers		Eva	Wanhoop	2019	
Burgers		Eva	Undercover	2020	
Cauteren	van	Hilde	Het sleutelbeengebbaar	2020	
Cazemier		Caja	Roes	2019	
Cazemier		Caja	Blauwe dagen	2020	
Cazemier		Caja	Vuurspuwen	2021	
Ceyssens		Bes	De laatste dans	2019	
Chabot		Splinter	Confettiregen	2020	
Charlotte		Beau	Als ik er niet meer ben	2020	
Collins		Suzanne	De ballade van slangen en zangvogels	2020	

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Crossan		Sarah	Toffee	2019	
Darbon		Mel	Rosie hartje Jack	2020	
Deen		Mathijs	Het Lichtschip	2023	
Descamps		Luc	Gewoon verliefd	2019	
Dowswell		Paul	Wolfskinderen	2018	2026
Dunlap		Shannon	Izzy + Tristan	2019	
Durie		Tom	Sam	2020	
Eckoo			Het krachtige kleitablet	2022	
Eikenaar		Joke	Het zoete water	2021	
Eynde	van den	Bjorn	De slaventocht	2019	
Fisscher		Tiny	Romeo en Julia	2018	2026
Funke		Cornelia	Pan's labyrint	2019	
Galiano		Enrico	De bijzondere woorden van Gioia	2019	
Galiano		Enrico	Sterker dan elk afscheid	2020	
Geldof		Wilma	Het meisje met de vlechtjes	2018	2026
Geldof		Wilma	Elke dag een druppel gif	2017	2026
Geleyn		Frank	Game over	2019	
Gielen		Mirjam	Grondvuur	2019	
Glaser		Martine	Mij pak je niet	2019	
Glaser		Martine	Hoe Bert rapper werd	2022	
Goslinga		Marike	Kilometers zonlicht	2022	
Gratz		Alan	Erecode	2018	2026
Gratz		Alan	Vluchteling	2017	2026
Hanegreefs		Luc	Volle Maen	2018	2026
Hanegreefs		Luc	Vreemdeling	2021	
Hanegreefs		Luc	Alleen meisjes kunnen vliegen	2022	
Hartman		Mel	Hotel op de rots	2021	
Heide	de	Monique	Verdwenen woorden	2019	
Herik	van den	Joann	Joann's weg naar zelfliefde	2022	
Hermans		Iris	Festival	2019	
Hildebrand		Mirjam	Gruwelijk spel	2019	
Hooijmeijer		Olof	Rechercheur Verschoor en de misdaad	2018	2026
Jansen		Sophie	Volg me	2019	
Jansen		Sophie	Weg van jou	2020	
Jensen		Stine	De verleiding	2019	
Jonge	de	Tanja	Syntopia	2019	
Jonge	de	Tanja	De moord op Queen-T	2019	
Jonge	de	Tanja	Body Hack	2021	
Kamphuis		Martine	Dit mag niemand weten	2020	

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Kamphuis		Martine	Vlinder	2022	
Khorram		Adib	Darius de Grote is niet oké	2019	
Kock	de	Kaat	Niets om het lijf	2018	2026
Kock	de	Kaat	Wie denk je welk dat je bent?	2019	
Kollaard		Sander	Uit het leven van een hond	2019	
Kolosowa		Wlada	Het Leningrad-dieet	2019	
Kort	de	Koen	Mijn held, de moordenaar	2019	
Koster		Susanne	Oneindigheidstrilogie	2017	2026
Lebbink		Gracia	Niemand vraagt hoe het met mij gaat	2022	
Letterie		Martine	We blijven bij elkaar	2020	
Levenga		Meke	Identiteit	2022	
Lindelauf		Benny	Hele verhalen voor eenhalve soldaat	2020	
Lippincott		Rachel	Vijf stappen van jou	2019	
Maaskant		Saskia	Meerminnen verdrinken niet	2020	
Mafi		Tahereh	Een bijna eindeloze afstand	2018	2026
Maine	du	Margriet	Verboden kleuren	2022	
Mazee		Lysander	Wolventijd	2022	
McManus		Karen	Twee kunnen een geheim bewaren	2019	
Meer	Van der	Vonne	Letselschade	2022	
Meijer		Marissa	Iko 1 -2	2017	2026
Meijer		Cis	Knock-out	2018	2026
Meijer		Cis	Dark mind	2019	
Meijer		Cis	Blackmail	2021	
Meijer		Cis	Game on	2022	
Mellink		Jennefer	Vermoorde onschuld	2018	2026
Mellink		Jennefer	Opgepast!	2020	
Mellink		Jennefer	Niets te verliezen	2022	
Mierswa		Anne	Instagirl	2019	
Mijnders		Hans	Klem	2018	2026
Mijnders		Hans	Jij bent mijn vader niet	2018	2026
Mijnders		Hans	Crash	2022	
Moeyaert		Bart	Tegenwoordig heet iedereen sorry	2018	2026
Molemaker		Rom	Apollo's ondergang	2019	
Moon		Sarah	Merel	2018	2026
Morshuis		Marloes	Quotum - Project Z	2020	
Morshuis		Marloes	De schaduwen van Radovar	2018	2026
Morshuis		Marloes	Quotum II: Semper Sol	2022	
Moskowitz		Hannah	Gena & Finn	2018	2026
Mous		Mirjam	Het Eos-project	2017	2026

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Mous		Mirjam	H@ck - Deel 1 en 2	2019	
Mous		Mirjam	Girl 6	2021	
Muus		Dries	De afwijking	2021	
Nelen		Marleen	Alles wat licht is	2019	
Nielsen		Susin	Het ongemakkelijke dagboek (-)	2018	2026
Nielsen		Susin	Adres onbekend	2019	
Niemeijer		Martijn	Otis	2017	2026
Nieuwenhof	van den	Juultje	After dark	2019	
Nieuwenhof	van den	Juultje	CTRL-A	2021	
Nieuwenhof	van den	Juultje	Get out	2022	
Nijkamp		Marieke	Zelfs als we zwijgen	2020	
Niven		Jennifer	Ademloos	2021	
Olde Heuvelt		Thoma	November	2022	
Orie		Rima	De zwendelprins	2019	
Orie		Rima	In het vervloekte hart	2022	
Otten		Marloes	Blijf nog even	2018	2026
Pauw		Marion	Stief	2019	
Peeters		Beatrijs	Puin	2020	
Pelgrim		Mijke	Dex, over school en andere ellende	2017	2026
Pelgrim		Mijke	Dex, over vrienden en andere bagage	2018	2026
Pelgrim		Mijke	Dwarsloper	2021	
Pelgrim		Mijke	Over straatfiguren en wegpiraten	2022	
Pool		Joyce	Het kompas	2018	2026
Pool		Joyce	Stamppot met kogels	2022	
Postema		Maria	Het oog van de dageraad	2019	
Postema		Maria	Frankenstein	2019	
Poznanski		Ursula	Erebos ontwaakt	2020	
Praag	van	Anna	Hoe groot is de liefde	2018	2026
Praag	van	Anna	Noorderlicht	2021	
Praag	van	Anna	Het heksenhotel	2021	
Praag	van	Anna	Jona	2023	
Quick		Matthew	De derde persoon	2019	
Raatgever		Stefan	De jongen die van de klif sprong en zacht terechtkwam	2022	
Remmerts de Vries		Daan	Geest	2017	2026
Reynolds		Jason	67 seconden	2018	2026
Reynolds		Jason	Echte Amerikaanse jongens	2019	
Reynolds		Jason	Toen ik de sterkste was	2020	
Rienstma		Emke	Het spel	2020	

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Rijckeghem	van	Jean Claude	IJzerkop	2019	
Romeijn		Afke	Concept M	2018	2026
Rood		Lydia	Niemand's meisje	2017	2026
Rood		Lydia	Blauwtje	2019	
Ruggenberg		Rob	Offerkind	2020	
Ruggenberg		Rob	Piratenzoon	2017	2026
Russo		Meredith	Birthday	2019	
Sassen		Erna	Er is geen vorm waarin ik pas	2017	2026
Sassen		Erna	Dit is geen dagboek	2009	
Sassen		Erna	Zonder titel	2021	
Sassen		Erna	Neem nooit een beste vriend	2022	
Schilperoord		Inge	Het licht in de stad	2022	
Sepetys		Ruta	Stilte heeft een eigen stem	2020	
Sharon		Pamela	De geur van groen	2019	
Sharpe		Tess	Mijn vele gezichten	2021	
Silvera		Adam	Op het einde gaan ze allebei dood	2018	2026
Slee		Carry	#Laatste vlog	2017	2026
Slee		Carry	Fake	2021	
Slegers		Marlies	Back pack	2019	
Slegers		Marlies	#sweetsixteen	2018	2026
Slegers		Marlies	Grenzeloos	2020	
Soes		Jelmer	Lichaam van licht	2017	2026
Spalburg		Jeffrey	Ik ben jullie meester	2022	
Sprikkelman		Esther	Bijenvader	2017	2026
Spruit		Hilde	Verschuivingen	2020	
Steeg	van de	Hanny	Uitdaging voor Paola	2018	2026
Sterck	de	Marita	Duivelskruid	2018	2026
Sterck	de	Marita	Mirakel	2021	
Stewart		Erin	Het vuur in mij	2019	
Stoffels		Maren	Ik moet dit doen	2020	
Stoffels		Maren	Lock down	2021	
Stoffels		Maren	Escape room	2018	2026
Stoffels		Maren	Escape game	2021	
Stoffels		Maren	Escape room 2.0	2022	
Stoffels		Maren	Lasergame	2022	
Stoffels		Maren	Mystery guest	2024	
Stone		Nic	Zij en ik	2018	2026
Stone		Nic	Wat zou Martin doen?	2019	
Stroobant		Wendy	Koordddansen	2019	

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Swagerman		Nadine	Een waarheid	2018	2026
Swagerman		Nadine	Aan de andere kant van geluk	2022	
Sy		Astrid	Noem geen namen	2021	
Tardio		Natasza	Moordgeheim	2019	
Tardio		Natasza	TBS	2020	
Tegenbosch		Buddy	Mijn nacht met Vedder	2021	
Tegenbosch		Buddy	Match	2019	
Tegenbosch		Buddy	Jimi Fender Johnson	2023	
Thijssen		Chinouk	Gegijzeld	2021	
Thijssen		Chinouk	Dance or die (trilogie)	2018	2026
Thijssen		Chinouk	Je hebt één nieuwe volger	2020	
Thomas		Angie	Niet te stoppen	2019	
Thomas		Angie	De roos uit het beton	2021	
Tongeren	van	Carlie	Heerestraat & Rozenlaan	2018	2026
Tongeren	van	Carlie	Het meisjesmanifest	2019	
Tongeren	van	Carlie	Het is hier helemaal (niet) perfect	2021	
Velde	van de	Jacodien	Wat je zegt, zie je zelf	2020	
Velde	van de	Jacodien	De stilte zegt genoeg	2021	
Visser		Derk	Drama Queen	2019	
Vlieger	de	Evelien	Wish you were here	2018	2026
Volk		Adriaan	Later als ik vliegen kan	2022	
Vos	de	Danny	Schroot	2017	2026
Vos	de	Danny	De onbekende	2020	
Vries	de	Joany	Verschijsning	2018	2026
Wallis de Vries		Mel	Pijn	2017	2026
Wallis de Vries		Mel	Zwijg	2019	
Wallis de Vries		Mel	Vervloekt	2019	
Wallis de Vries		Mel	Toxic	2023	
Wallis de Vries		Mel	Gebroken	2024	
Walraven		Esther	Voor Yasmin	2021	
Watson		Renée	Stukjes van mezelf	2019	
Weikamp		Paulien	Vliegen	2022	
Wiel	van der	Rein	Amir	2019	
Winkel	van	Joke	Dit blijft mijn geheim	2018	2026
Woltz		Anna	De tunnel	2021	
Woltz		Anna	De spin en de sleutel	2023	
Woodrow		Margje	Snitch	2018	
Woodrow		Margje	Buitenspel	2019	
Woodrow		Margje	Shame on you	2022	

achternaam	tussen-voegsel	voornaam	titel	jaar van publicatie	voor het laatst mogelijk in examenjaar
Woodrow		Margje	Smash	2021	
Wortel		Jante	Weerlicht	2022	
Zegers		Emma	Het museum van gevonden voorwerpen	2021	

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

ENGELSE TAAL

VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	4
5. Berekening eindcijfer	6

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	7
BIJLAGE 2	
PRESENTATIE	8

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen Engelse taal vmbo GL-TL bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een college-examen. Het college-examen heeft twee onderdelen: een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- Voor het mondeling college-examen moet je thuis of op school een presentatie in het Engels voorbereiden en hiervoor een poster meebrengen naar het examen (zie paragraaf 4.2).
- LET OP: het mondeling college-examen is sinds 2024 volledig in het Engels.
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder ‘[Vakinformatie voor het staatsexamen](#)’ op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden Engelse taal GL-TL	centraal examen	schriftelijk college-examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	nee	ja
leervaardigheden in de moderne vreemde talen	ja	ja	ja
leesvaardigheid	ja	nee	ja
luister- en kijkvaardigheid	nee	nee	ja
gespreks- en spreekvaardigheid	nee	nee	ja
schrijfvaardigheid	nee	ja	nee
leesvaardigheid (Verrijkingsdeel V1)	ja*	nee	nee*
kennis van land en samenleving	ja	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	nee	ja

* Dit geldt voor Engels GL-TL

3. Centraal examen

Het centraal examen Engelse taal vmbo gl-tl is een schriftelijk examen en gaat over de exameneenheden die vermeld staan in [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#). Je krijgt teksten te lezen waarover je vragen moet beantwoorden. Er zijn meerkeuzevragen en open vragen. Beantwoord een open vraag altijd in het Nederlands, behalve als het anders is aangegeven.

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen over teksten

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

4.1 SCHRIFTELIJK COLLEGE-EXAMEN

Het schriftelijk college-examen toetst schrijfvaardigheid (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Voorbeelden van opdrachten in dit onderdeel zijn: het schrijven van een eenvoudige persoonlijke e-mail, een blogbijdrage, eenvoudige notities en boodschappen of het invullen van een formulier.

Opdracht: schrijven van een tekst

Tijdsduur: 90 minuten

Deelcijfer: a

4.2 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Tijdsduur: 25 minuten
Deelcijfer: b

In het mondeling college-examen worden spreekvaardigheid (presentatie), gespreksvaardigheid, luister- en kijkvaardigheid getoetst; zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#). Dit examen bestaat uit drie onderdelen: een presentatie, een gesprek over een casus en een vervolgggesprek over het door jouw gekozen thema.

Voor de presentatie, het gesprek over de casus en het vervolgggesprek krijg je samen deelcijfer b.

Op de site van DUO staan bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

Vorbereiding casus

Voorafgaand aan het mondeling college-examen krijg je 20 minuten tijd om je gesprek voor te bereiden aan de hand van een casus (een tekst en/of afbeelding) die je in het voorbereidingslokaal ontvangt. Onderwerpen van casussen zijn bijvoorbeeld: praktische zaken uit het dagelijks leven, actuele zaken of een beroep. Je mag aantekeningen maken. Deze aantekeningen mag je bij het gesprek als hulpmiddel gebruiken.

Presentatie

Het mondeling college-examen begint met jouw presentatie in het Engels over een van tevoren (thuis of op school) voorbereid onderwerp. Je maakt hierbij gebruik van een door jou gemaakte poster. Dit onderdeel duurt maximaal 5 minuten. In [Bijlage 2](#) staat meer informatie over de presentatie.

Gesprek naar aanleiding van de casus

Daarna voer je een gesprek in het Engels (10 minuten) over de casus die bestudeerd is in het voorbereidingslokaal. Kennis van land en samenleving kan hierbij ter sprake komen. Er wordt van je verwacht dat je de gestelde vragen begrijpt, daarop reageert en actief deelneemt aan het gesprek.

De examinatoren kunnen je vragen om een stukje tekst voor te lezen: de uitspraak kan dan worden betrokken bij de beoordeling van gespreksvaardigheid.

Het onderdeel luistervaardigheid wordt beoordeeld tijdens het gesprek.

Vervolgggesprek

In dit derde deel van het mondeling college-examen voer je 10 minuten een gesprek in het Engels over een van de volgende thema's:

1. Fantasie
2. Liefde en drama
3. Geschiedenis

Als je zelf geen thema hebt gekozen, brengt de examiner een thema in.

Om dit derde deel van het mondeling college-examen goed voor te bereiden, leer je (thuis of op school) woorden en zinnen die met het gekozen thema te maken hebben. Oefenmateriaal vind je in alle lesmethoden voor de Engelse taal.

Tips en adviezen bij de thema's

Om je goed voor te bereiden op een van de thema's die je kiest voor het vervolgggesprek vind je hieronder suggesties voor leesboeken. Je zou ook andere boeken kunnen kiezen die niet bij de suggesties staan of een film bekijken die bij het thema past.

Fantasie

Harry Potter and the Philosopher's Stone – J.K. Rowling
Charlie and the Chocolate Factory – Roald Dahl

Liefde en drama

The Fault in our Stars – John Green
Everything, Everything – Nicola Yoon

Geschiedenis

The Boy in the Striped Pajamas – John Boyne
The Boys from Brazil – Ira Levin

Ook kun je een bij jouw thema passende Engelstalige songtekst of een gedicht meebrengen. Breng in dat geval de tekst op papier (in drievoud) mee naar het examen.

Tabel 2 overzicht van het mondeling college-examen

opdracht	taal	tijdsduur	deelcijfer
bestuderen van de casus in het voorbereidingslokaal		20 minuten	
presentatie	Engels	5 minuten	deelcijfer b
gesprek naar aanleiding van de casus	Engels	10 minuten	deelcijfer b
vervolggesprek	Engels	10 minuten	deelcijfer b

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.
Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

- deelcijfer a heeft wegingsfactor 0,4
- deelcijfer b heeft wegingsfactor 0,6

Cijfer college-examen: (0,4 keer deelcijfer a + 0,6 keer deelcijfer b) afgerond op 1 decimaal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Leesvaardigheid

Bij het lezen van een tekst in het Engels kun je:

- aangeven wat voor een tekst het is;
- relevante informatie opzoeken;
- de belangrijkste informatie eruit halen;
- aangeven hoe de tekst is opgebouwd;
- verbanden tussen teksten of tekstdelen aangeven en conclusies trekken;
- details begrijpen;
- kennis van land en samenleving gebruiken om teksten te begrijpen;
- strategieën gebruiken om een onbekende formulering te begrijpen;
- de bedoeling, de opvatting of het gevoel van de auteur begrijpen.

Luister- en kijkvaardigheid

Tijdens een gesprek in het Engels kun je:

- vragen begrijpen die gesteld worden;
- informatie begrijpen die gegeven wordt;
- strategieën toepassen om je gesprekspartner (beter) te begrijpen;
- conclusies trekken met betrekking tot bedoelingen, opvattingen en gevoelens van je gesprekspartner;
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van het gesprek;
- strategieën gebruiken om een onbekende formulering te begrijpen;
- de woorden van je gesprekspartner gebruiken in jouw reacties;
- kennis van land en samenleving gebruiken om je gesprekspartner te begrijpen.

Gespreksvaardigheid

Tijdens een gesprek in het Engels kun je:

- adequaat reageren;
- informatie vragen en geven;
- je mening en gevoelens uiten, en argumenten formuleren;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- strategieën toepassen om het gesprek gaande te houden;
- je taalgebruik, toon en houding aanpassen aan je gesprekspartner en het doel van de communicatie;
- strategieën gebruiken om een formulering te vinden voor woorden of uitdrukkingen die je niet kent.

Spreekvaardigheid (presentatie)

Je kunt mondeling in het Engels:

- informatie die je verzameld hebt, presenteren en daarbij rekening houden met doel en publiek;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- standpunten en argumenten verwoorden.

Schrijfvaardigheid

Je kunt schriftelijk in het Engels:

- adequaat communiceren met andere doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en geven;
- je mening en gevoelens uiten en vragen naar die van anderen;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- standpunten en argumenten formuleren;
- informatie gebruiken uit gegeven bronnen;
- adequaat informatie uit een woordenboek gebruiken.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden op Examenblad.nl in de [syllabus moderne vreemde talen vmbo 2026](#)

Het vereiste ERK-niveau voor de examenonderdelen Engels vmbo GL-TL:

Leesvaardigheid:	B1
Luister- en kijkvaardigheid:	A2 /B1
Gespreksvaardigheid:	A2
Schrijfvaardigheid:	A2 /B1

Zie voor de beschrijving van de ERK-niveaus: www.erk.nl

BIJLAGE 2

PRESENTATIE

Het mondeling college-examen begint met jouw poster-presentatie. Je houdt de presentatie in het Engels. Na afloop kan de examinerator in het Engels enkele vragen over jouw onderwerp stellen. De presentatie met eventuele vragen zal maximaal 5 minuten duren (3 tot 4 minuten presenteren en 1 minuut vragen).

Onderwerp

Je bent vrij in de keuze van het onderwerp. Je kunt bijvoorbeeld jezelf presenteren (studie, hobby, toekomstplannen, familie...), maar ook kiezen voor een presentatie over een onderwerp waarin je geïnteresseerd bent (een sport, een muzikant, een stad...).

Poster

Minimaal A3-formaat.

Op de poster staan een titel, illustraties en weinig tekst (maximaal 10 trefwoorden). Je mag geen powerpoint-presentatie gebruiken.

Er is een uitzondering voor vso-leerlingen. Zij mogen voor de presentatie bij de moderne vreemde talen wél gebruik maken van een digitale presentatiemethode. Er mag slechts één dia (slide) worden getoond, vergelijkbaar met een papieren poster. Voorwaarde is dat de school de beschikking heeft over voldoende middelen om dit te faciliteren.

Presentatie

Je houdt de presentatie aan de hand van de poster. Je mag geen aantekeningen gebruiken.

Beoordeling

De presentatie wordt beoordeeld op inhoud, taalgebruik, de beantwoording van eventuele vragen en algemene presentatievaardigheden.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

MAATSCHAPPIJLEER

VMBO GL-TL

(GEMEENSCHAPPELIJK DEEL)

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. College-examen	4
4. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF EN BEGRIPPENLIJST	6
BIJLAGE 2 CASUSSEN	10

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen maatschappijleer vmbo GL-TL bestaat uit een college-examen (paragraaf 3). Het college-examen heeft twee onderdelen: een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#).
- De vijf casussen voor 2026 worden eind september 2025 aan deze vakinformatie toegevoegd.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden maatschappijleer (gemeenschappelijk deel) GL-TL	schriftelijk college-examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	ja	ja
leervaardigheden in het vak maatschappijleer	ja	ja
cultuur en socialisatie	ja	ja
sociale verschillen	ja	ja
macht en zeggenschap	ja	ja
beeldvorming en stereotypering	ja	ja

3. College-examen

3.1 SCHRIFTELIJK COLLEGE-EXAMEN

Het schriftelijk college-examen gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 90 minuten

Deelcijfer: a

3.2 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Van de vijf gegeven casussen (zie [Bijlage 2](#)) zullen er twee tijdens het mondeling college-examen gebruikt worden (één mag jij kiezen, de andere wordt door de examiner gekozen. Maak je geen keuze, dan worden beide casussen door de examiner gekozen).

Daarnaast worden bij het mondeling college-examen ten minste twee exameneenheden, ter keuze van de examiner, uit de examenstof geëxamineerd.

Iedere casus is een artikel over een actueel onderwerp dat een relatie heeft met de examenstof. Je moet de casussen thuis voorbereiden; op de examendag is er geen voorbereidingstijd.

Het is de bedoeling dat je in de casussen verdiept, er eventueel meer informatie over opzoekt en je er zo mogelijk een eigen mening over vormt. Je mag tijdens het mondeling college-examen maatschappijleer **geen** gebruik maken van aantekeningen die je op de casus maakt of van briefjes met aantekeningen over de casus.

Opdracht: beantwoorden van vragen naar aanleiding van de casussen en de examenstof

Tijdsduur: 25 minuten

Deelcijfer b: toetsing van ten minste twee exameneenheden

Deelcijfer c: toetsing twee casussen

4. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is gelijk aan het cijfer voor het college-examen.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deeltijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op een heel getal.

Cijfer college-examen: $(0,5 \text{ keer deeltijfer a} + 0,25 \text{ keer deeltijfer b} + 0,25 \text{ keer deeltijfer c})$, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

EN BEGRIPPENLIJST

Basisvaardigheden

Je kunt basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.

Leervaardigheden in het vak maatschappijleer

Je kunt met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:

- principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
- een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.

Cultuur en socialisatie

1. Je kunt beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van zaken die personen leren om zich als lid van de samenleving te kunnen gedragen,
- met voorbeelden verduidelijken dat ontwikkeling en gedrag van personen door zowel maatschappelijk (aangeleerde) als door aangeboren eigenschappen bepaald wordt,
- uitleggen welke instituties een rol spelen bij de ontwikkeling en het gedrag van mensen (bij het socialisatieproces),
- beschrijven hoe beïnvloedingsprocessen zoals belonen/straffen, imitatie (en identificatie) een rol spelen bij de ontwikkeling en het gedrag van mensen (bij het socialisatieproces),
- beschrijven wat er onder waarden en normen (en het verschil daartussen) wordt verstaan en in diverse gegeven voorbeelden waarden en normen (en het verschil daartussen) herkennen die het gedrag van mensen bepalen.

2. Je kunt beschrijven dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag (op het socialisatieproces).

In dat verband kun je:

- typen subculturen (onderscheiden) herkennen in voorbeelden en verschillen (in oriëntaties) tussen deze groepen herkennen (en benoemen),
- motieven voor het behoren tot subculturen beschrijven (en verband leggen met het socialisatieproces),
- beschrijven dat het gedrag van mensen bepaald kan worden door de subcultuur (uitleggen welke rol de waarden en normen in een subcultuur spelen bij het gedrag van mensen).

3. Je kunt de rol beschrijven die een socialiserende instantie, als het onderwijs, het gezin of de sociale media, speelt in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.

In dat verband kun je:

- functies van onderwijs, het gezin of de sociale media in de samenleving beschrijven (en herkennen), zoals beroepsvoorbereiding, selectie, cultuuroverdracht, emancipatie en persoonlijkheidsvorming,
- uitleggen waarom onderwijs, het gezin of de sociale media een steeds belangrijker functie in de ontwikkeling van de mens als lid van de samenleving (in het socialisatieproces) heeft gekregen,
- voorbeelden noemen (en uitleggen) waaruit blijkt dat het sociaal milieu van invloed kan zijn op de kansen in het onderwijs,
- uitleggen dat het onderwijs van invloed kan zijn op de ontwikkelingskansen en toekomstmogelijkheden van mensen.

4. Je kunt (vanuit de sociaal-culturele invalshoek) van een bepaald maatschappelijk probleem beschrijven welke waarden en/of normen een rol spelen bij het vormen van een mening over dat probleem.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- welke waarden en/of normen hij/zijne gemeenschappelijk met anderen heeft/heeft,
- welke tegengestelde waarden en/of normen anderen kunnen hebben,
- welke waarden en/of normen voor anderen gelden.

Sociale verschillen

5. Je kunt aan de hand van voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en waardoor deze veroorzaakt worden.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van verschillen in inkomen, status en macht,
- factoren die van invloed kunnen zijn op het ontstaan van sociale ongelijkheid (zoals: ongelijkheid in inkomen, verschillen in vooropleiding, sociale milieu, sekse, gender en etnische afkomst) in voorbeelden aanwijzen,
- uitleggen hoe factoren als ongelijkheid in inkomen, verschillen in vooropleiding,
- sociale milieu, sekse en etnische afkomst, kunnen leiden tot het ontstaan van sociale ongelijkheid.

6. Je kunt beschrijven (uitleggen) dat de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder in een samenleving kan veranderen (sociale mobiliteit).

In dat verband kun je:

- uitleggen dat een maatschappelijke positie kan afhangen van de inspanningen van een persoon zelf maar ook van de ideeën in de maatschappij over de functie die hij/zij bekleedt,
- onderscheid maken tussen verworven en toegeschreven maatschappelijke posities en verklaren waarom in de huidige samenleving individuele capaciteiten steeds meer de maatschappelijke positie van mensen bepalen,
- voorbeelden geven (en herkennen) van het stijgen en dalen op de maatschappelijke ladder (sociale mobiliteit),
- voorbeelden noemen (en verklaren) van factoren die het stijgen en dalen op de maatschappelijke ladder (de sociale mobiliteit) kunnen versterken of verminderen, zoals sociaal milieu, onderwijs, aanleg, overheidsbeleid.

7. Je kunt voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen.

Beschrijven en uitleggen dat mensen vanuit hun maatschappelijke posities belangen hebben en dat daardoor conflicten kunnen ontstaan.

In dat verband kun je:

- maatschappelijke posities met bijbehorende belangen noemen (en herkennen) en van concrete situaties beschrijven (en uitleggen) dat er tegengestelde en overeenkomstige belangen zijn,
- individuele en collectieve belangen onderscheiden (en toelichten welke conflicten daaruit kunnen ontstaan),
- aan de hand van voorbeelden beschrijven wat de voordelen zijn als belangengroepen zich organiseren,
- uitleggen waarom belangengroepen zich organiseren in belangenorganisaties en voorbeelden daarvan noemen,
- voorbeelden kunnen noemen van machtsmiddelen (zie Macht en zeggenschap) om voor je belangen op te komen in overleg- en conflictsituaties (en toelichten welke middelen in een gegeven situatie gebruikt kunnen worden).

8. Je kunt maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid kunnen noemen.

- Overheidsbeleid ten aanzien van sociale ongelijkheid kunnen herkennen en beschrijven.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van maatregelen die zijn bedoeld voor het verbeteren van de positie van zwakke groepen in de samenleving, zoals: positieve actie, subsidie, voorlichting, onderwijsvoorzieningen (en uitleggen dat deze maatregelen de positie van zwakke groepen in de samenleving kunnen verbeteren),
- opvattingen uit gegeven voorbeelden herkennen en beoordelen over de rol die de overheid kan spelen bij het verminderen van sociale ongelijkheid,
- een eigen standpunt weergeven over de rol van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid (en een reactie geven op de opvattingen van maatschappelijke en politieke stromingen daarover in een gegeven situatie).

9. Je kunt (vanuit de sociaaleconomische invalshoek) van een bepaald sociaal probleem beschrijven welke belangen bij betrokkenen een rol spelen in relatie tot hun maatschappelijke positie.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- wat de maatschappelijke positie is die iemand inneemt en welke belangen erbij horen,
- welke belangen iemand gemeenschappelijk met anderen heeft,
- welke tegengestelde belangen anderen kunnen hebben.

Macht en zeggenschap

1. Je kunt vormen van macht herkennen (herkennen en beschrijven).

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van machtsmiddelen, zoals: positie, kennis, vaardigheden, aantal (en uitleggen hoe deze machtsmiddelen werken),
- formele en informele macht herkennen (en uitleggen hoe en waarom er sprake van (in)formele macht is),
- uitleggen wat het verschil is tussen macht en gezag.

2. Je kunt beschrijven dat (en uitleggen hoe) regels het samenleven van mensen mogelijk maken.
In dat verband kun je:
- voorbeelden noemen van geschreven en ongeschreven regels (en uitleggen waarom regels nodig zijn),
 - in concrete situaties benoemen of regels zinvol (zouden kunnen) zijn (regels beoordelen op effectiviteit en wenselijkheid),
 - van een gegeven voorbeeld beschrijven welke factoren (zoals: normbesef, sociale controle, beloning, straf) een rol spelen bij het naleven van regels (en voorbeelden geven van situaties waarin deze factoren een rol spelen),
 - met behulp van voorbeelden beschrijven dat (en aangeven waarom) regels tijd- en plaatsgebonden zijn,
 - voorbeelden noemen van rechten en plichten (van jongeren).
3. Je kunt beschrijven (en uitleggen) van mogelijkheden die burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek (politieke besluitvormingsprocessen).
In dat verband kun je:
- met voorbeelden duidelijk maken hoe de massamedia gebruikt kunnen worden bij het doorsluizen van onderwerpen voor de politiek,
 - machtsmiddelen van actie/pressiegroepen noemen (herkennen en beoordelen),
 - beschrijven waarom er politieke partijen zijn (en dit met behulp van voorbeelden verduidelijken),
 - het verschil tussen politieke partijen en actie/pressiegroepen uitleggen,
 - politieke partijen in verband brengen met politieke stromingen, zoals: liberalisme, sociaaldemocratie, christendemocratie, extreemrechts en de ecologische stroming,
 - beschrijven (en uitleggen) dat politieke besluiten in Nederland vaak het gevolg zijn van een compromis (en dit in een gegeven situatie herkennen),
 - voorbeelden geven van situaties waarin het zinvol is politici te benaderen om voor bepaalde belangen op te komen,
 - een eigen standpunt weergeven over de mogelijkheden die individuele burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek (op de politieke besluitvormingsprocessen).
4. Je kunt kenmerken van een parlementaire democratie noemen (herkennen en toelichten).
In dat verband kun je:
- verschillen noemen (en herkennen) tussen een democratie en een dictatuur (en van een gegeven situatie beoordelen of er sprake is van een democratie of een dictatuur),
 - gegeven voorbeelden van grondrechten in verband brengen met onze democratie,
 - uitleggen dat besluiten met meerderheid van stemmen worden genomen.

5. Je kunt (vanuit de politiek-juridische invalshoek) van een bepaald maatschappelijk probleem beschrijven welke vormen van macht een rol spelen en wie macht heeft.
In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:
- welke machtsmiddelen een groep met bepaalde belangen/waarden heeft,
 - welke machtsmiddelen anderen met tegengestelde belangen/waarden hebben,
 - welke machtsmiddelen de overheid heeft.

Beeldvorming en stereotypering

1. Je kunt beschrijven dat mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie in informatie en; aangeven dat selectieve waarneming een rol speelt in het proces van beeld- en meningsvorming.
In dat verband kun je:
- uitleggen dat (en waarom) het door de (sociale)media gepresenteerde nieuws een deel is van wat er werkelijk gebeurd is (het resultaat is van selectieprocessen en deze selectie de beeldvorming bij mensen kan beïnvloeden),
 - uitleggen dat je uit informatie ook zelf een selectie maakt vanuit jouw achtergrond, waarden, normen, interesses.
2. Je kunt uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van de rol van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen.
In dat verband kun je:
- verschillen tussen feiten en meningen ten aanzien van rolpatronen (herkennen en) benoemen aan de hand van voorbeelden (en hun mening geven over de veranderlijkheid van rolpatronen),
 - voorbeelden noemen en herkennen van traditionele rolpatronen ten aanzien van jongens en meisjes die door (sociale)media en/of opvoeding kunnen worden overgedragen,
 - uitleggen welke oorzaken ten grondslag liggen aan de beeldvorming ten aanzien van jongens en meisjes zoals: socialisatieproces, maatschappelijke positie, rol van de (sociale)media en de opvoeding en deze oorzaken herkennen,
 - voorbeelden noemen van de invloed die tijd en plaats hebben op de rolverdeling tussen mannen en vrouwen.
3. Je kunt voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, aangeven hoe deze kunnen ontstaan en wat daartegen te doen is vanuit het beginsel van gelijkwaardigheid en respect zoals beschreven in artikel 1 van de Grondwet.
In dat verband kun je:
- de begrippen vooroordelen en discriminatie (en stereotypen) omschrijven, voorbeelden noemen en herkennen (en uitleggen of er in een situatie sprake is van vooroordelen, stereotypen en/of discriminatie),
 - oorzaken van discriminatie noemen (en herkennen) en de gevolgen beschrijven die discriminatie heeft voor individuen en groepen in de samenleving,
 - mogelijkheden beschrijven die de overheid en organisaties hebben om vooroordelen en discriminatie te bestrijden (en te voorkomen).

4. Je kunt van een bepaald maatschappelijk probleem herkennen en beschrijven op welke wijze de beeldvorming over dit probleem tot stand komt/ gekomen is.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- welke vooroordelen of gevallen van discriminatie (stereotypen) er in de gegeven informatie te herkennen zijn,
- welke rol de media bij de beeldvorming over dit probleem spelen.

Het examenprogramma is te vinden op [Examenblad.nl](https://examenblad.nl), kies: jaarring 2026, vmbo GL-TL, maatschappijvakken, maatschappijleer (gemeenschappelijk deel) vmbo.

Begrippenlijst

Deze begrippenlijst bestaat uit een uittreksel van de belangrijkste begrippen uit de examenstof, op reproductieniveau: je kunt aangeven wat er bijvoorbeeld wordt verstaan onder een 'actiegroep', 'beeldvorming' of een 'compromis'.

1. aangeleerde/aangeboren eigenschappen	33. massamedia
2. actiegroep	34. mening
3. beeldvorming	35. normbesef
4. belangen	36. overheidsbeleid
5. belangengroep	37. parlementaire democratie
6. christendemocratie	38. persoonlijkheidsvorming
7. compromis	39. politieke agenda
8. cultuur	40. politieke partij
9. cultuuroverdracht	41. politieke stromingen
10. democratie	42. positieve actie
11. dictatuur	43. rechten en plichten
12. discriminatie	44. rolpatroon
13. dominante cultuur	45. samenleving
14. emancipatie	46. selectie
15. etnische afkomst	47. selectieve waarneming
16. extreemrechts	48. sociaal milieu
17. feit	49. sociale controle
18. formele macht	50. sociale media
19. gender	51. sociale mobiliteit
20. geschreven, ongeschreven regels	52. sociale verschillen/ongelijkheid
21. gezag	53. socialisatieproces
22. grondwet	54. socialiserende instituties
23. identificatie	55. socialisme
24. imitatie	56. status
25. individuele/collectieve belangen	57. stereotype
26. informele macht	58. subcultuur
27. liberalisme	59. tijd- en plaatsgebonden regels
28. maatschappelijk probleem	60. vooroordelen
29. maatschappelijke ladder	61. waarden en normen
30. maatschappelijke positie	62. wet
31. macht	
32. machtsmiddelen	
a. aantal	
b. geweld	
c. functie	
d. kennis	
e. geld	

BIJLAGE 2 CASUSSEN

De vijf casussen voor 2026 worden eind september 2025 aan deze vakinformatie toegevoegd.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

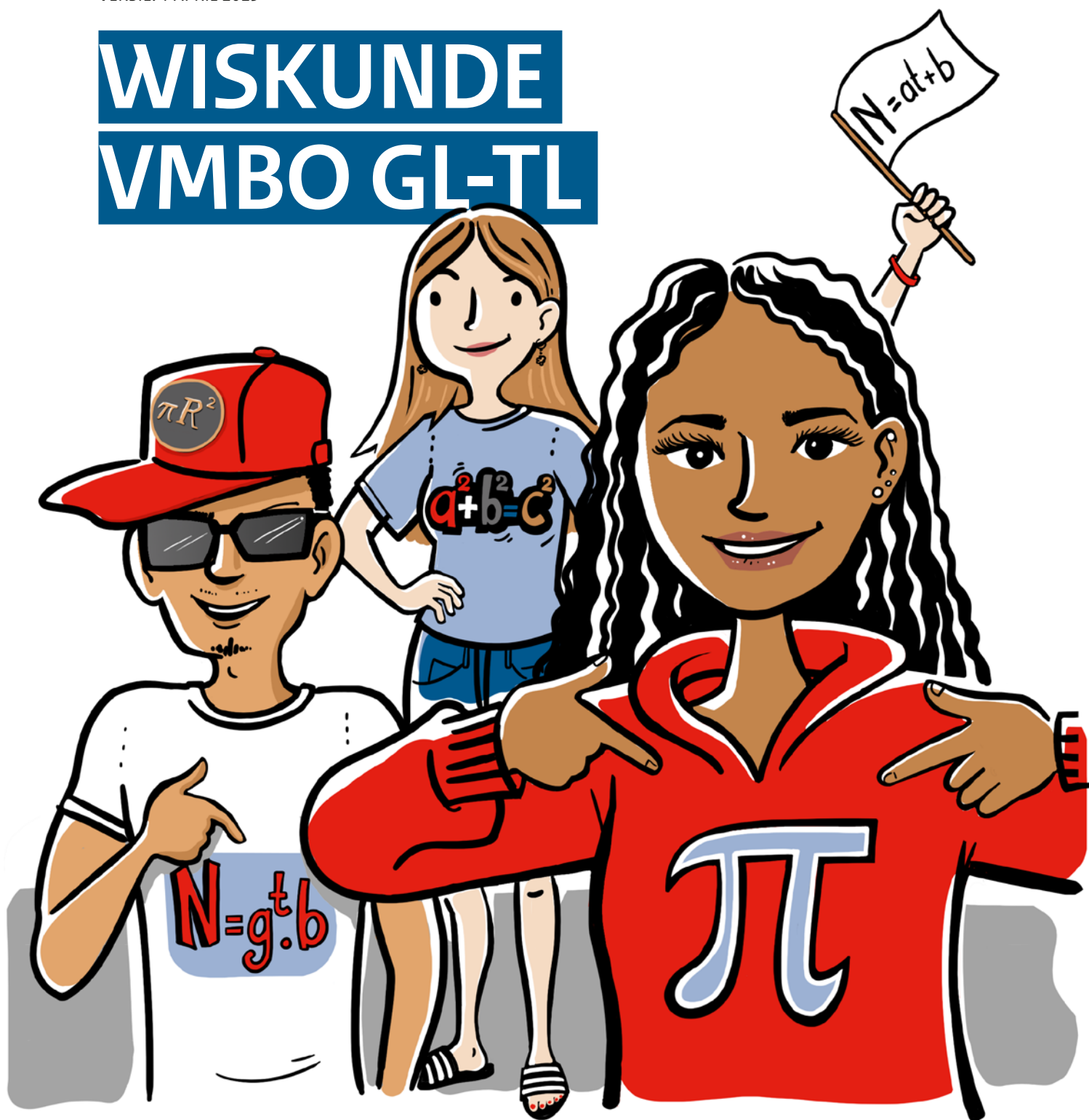
Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

WISKUNDE VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	6

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen wiskunde vmbo gl-tl bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden wiskunde GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak wiskunde	ja	ja
algebraïsche verbanden	ja	ja
rekenen, meten en schatten	ja	ja
meetkunde	ja	ja
informatieverwerking, statistiek	nee	ja
geïntegreerde wiskundige activiteiten	nee	ja
aanvullende eisen	ja	ja
verrijkingsopdrachten	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Bij het mondeling college-examen worden tenminste drie exameneenheden, ter keuze van de examinerator, uit de examenstof geëxamineerd.

Opdracht: beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 25 minuten

Tijdens het mondeling college-examen kan gebruik gemaakt worden van wiskundige modellen zoals ruimtelijke figuren en/of vlakke figuren.

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: $(\text{cijfer centraal examen} + \text{cijfer college-examen})$ gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

De onderstaande exameneenheden behoren tot de examenstof van het centraal examen:

Leervaardigheden in het vak wiskunde

Je kunt structuren en verbanden opsporen in voor jouw herkenbare situaties en verbanden leggen met wiskundige begrippen, en daarbij:

- wiskundige technieken kiezen en gebruiken om problemen op te lossen, waaronder basialgoritmen en standaardmethodes;
- communiceren door middel van adequaat (wiskundig) taalgebruik;
- adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën toepassen.

Algebraïsche verbanden

Je kunt problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:

- tabellen, grafieken en formules hanteren, in het bijzonder bij lineaire verbanden;
- geschikte wiskundige modellen gebruiken.

Aanvullende eisen:

Je kunt:

- op de verschillende verbanden toegespitste technieken toepassen;
- formules en verbanden op een meer formele manier hanteren;

Rekenen, meten en schatten

Je kunt efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:

- schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden;
- op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

Aanvullende eis:

- complexe rekentechnieken verrichten met behulp van de rekenmachine;

Meetkunde

Je kunt voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:

- redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen;
- afmetingen meten, schatten en berekenen;
- meetkundige begrippen en formules, instrumenten en apparaten hanteren.

Aanvullende eis:

- complexe rekentechnieken verrichten met behulp van de rekenmachine;

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof voor het centraal examen is te vinden in de [syllabus wiskunde vmbo 2026](#) op Examenblad.nl.

Beschrijving van de exameneenheden die wel in het mondeling college-examen aan de orde kunnen komen, maar niet in het centraal examen

Informatieverwerking, statistiek

Je kunt:

1. statistische gegevens verzamelen, ordenen, weergeven (al dan niet met behulp van de computer) en samenvatten:
 - statistische gegevens verzamelen;
 - statistische gegevens ordenen en weergeven, in het bijzonder met behulp van tabel, lijn-, staaf-, cirkel- en steelbladdiagram;
 - statistische gegevens samenvatten met behulp van gemiddelde, modus of mediaan;
 - statistische gegevens weergeven in een boxplot.
2. tabellen en grafische voorstellingen analyseren en interpreteren:
 - statistische gegevens aflezen en interpreteren uit een tabel, lijn-, staaf-, en cirkeldiagram (en vormen die daarvan zijn afgeleid) en daaruit conclusies trekken.
3. een situatie analyseren en interpreteren met behulp van een graaf:
 - een situatie uitleggen die door middel van een graaf is beschreven;
 - bij een gegeven graaf een bijbehorende tabel opstellen;
 - een situatie die door tekst, tabel of kaart is beschreven met behulp van een passende graaf weergeven;
 - conclusies trekken uit een situatie met behulp van een graaf en/of de bijbehorende tabel.
4. systematisch tellen in eenvoudige, betekenisvolle en meer complexe situaties.
5. in eenvoudige, praktische situaties aan de hand van modellen uitspraken doen over te verwachten gebeurtenissen en ontwikkelingen.

Geïntegreerde wiskundige activiteiten

Je kunt:

- niet-wiskundig geformuleerde probleemsituaties met wiskundige middelen onderzoeken;
- realistische probleemsituaties mathematiseren;
- de bij het mathematiseren verkregen voorstellingsvormen zodanig met de diverse vaardigheden uit de andere exameneenheden bewerken dat je conclusies kunt trekken die zinvol zijn voor de oorspronkelijke probleemsituatie.

Verrijkingsopdrachten

Je verricht complexe opdrachten.

Je kunt:

- relevante probleemgebieden kiezen, verkennen en afbakenen;
- binnen een probleemgebied een relevante probleemsituatie identificeren en daarbij passende vraagstellingen verwoorden;
- probleemsituaties mathematiseren;
- vraagstellingen beantwoorden;
- bevindingen beargumenteerd weergeven;
- reflecteren op het gevolgde proces en de uitkomsten daarvan.

Binnen elke opdracht staat één relevante probleemsituatie centraal.

Binnen elke probleemsituatie kunnen meer relevante vraagstellingen aan de orde zijn.

De te kiezen probleemsituaties worden bij voorkeur ontleend aan:

- de sociaal-maatschappelijke werkelijkheid;
- praktijksituaties binnen het gekozen beroepenveld;
- de schoolwiskunde zelf.

Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

Je kunt zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

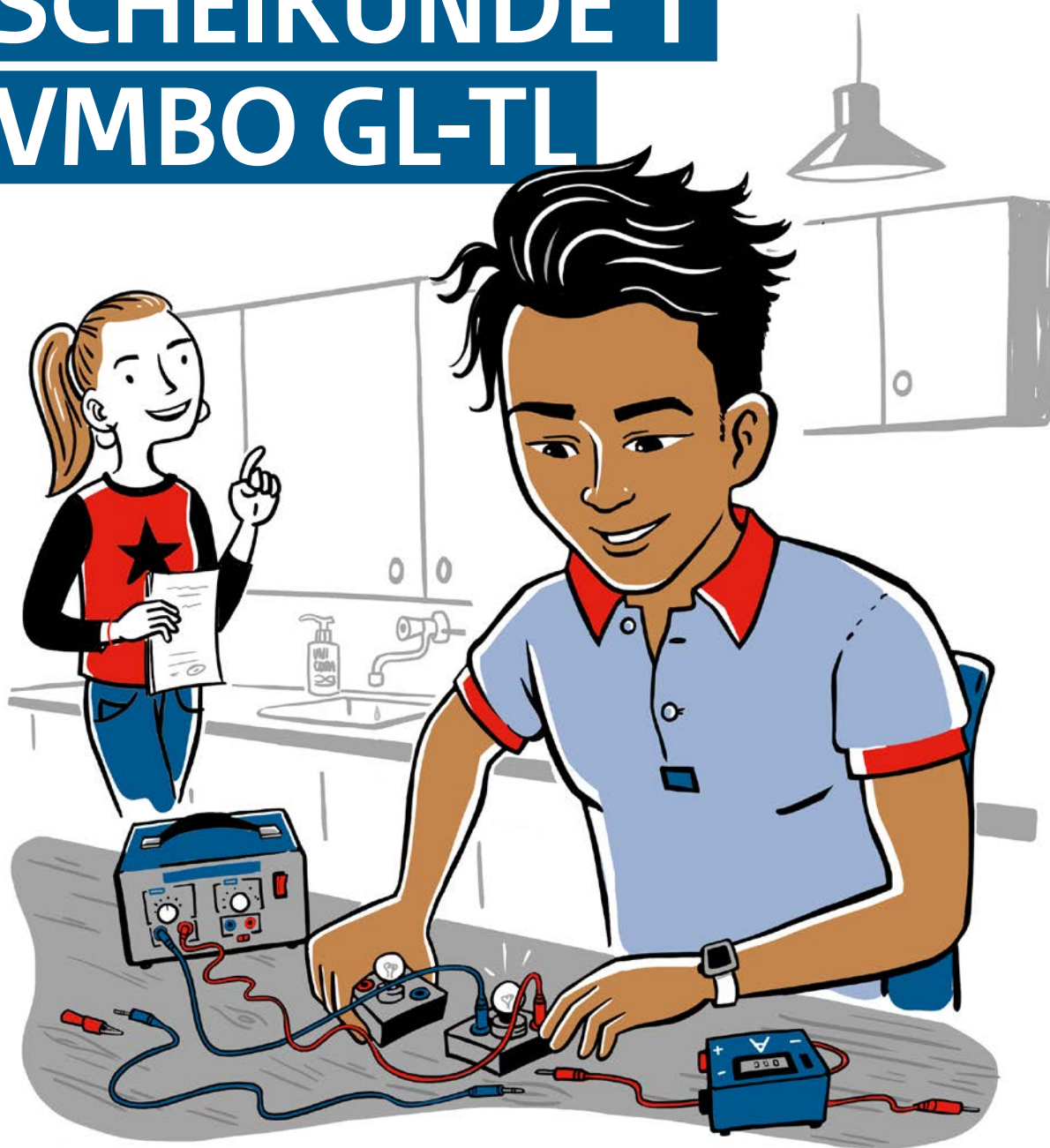

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

NATUUR- EN SCHEIKUNDE 1 VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	6

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen natuur- en scheikunde 1 vmbo gl-tl bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden natuur- en scheikunde 1 GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak natuur- en scheikunde 1	ja	ja
stoffen en materialen	ja	ja
elektrische energie	ja	ja
verbranden en verwarmen	ja	ja
licht en beeld	nee	ja
geluid	ja	ja
kracht en veiligheid	ja	ja
bouw van de materie	nee	ja
straling en stralingsbescherming	nee	ja
het weer	nee	ja
veiligheid in het verkeer	ja	ja
constructies	ja	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en heeft betrekking op de aangegeven examenstof (zie [2 examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

4.1 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen gaat over de aangegeven exameneenheden in [2 examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#).

Er worden ten minste drie exameneenheden, ter keuze van de examinerator, uit de examenstof geëxamineerd. Minimaal één daarvan behoort NIET tot de exameneenheden die op het centraal examen worden getoetst.

Opdracht: beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 25 minuten

Tijdens het mondeling college-examen kan gebruik gemaakt worden van door de examinerator meegebrachte apparaten, hulpmiddelen en afbeeldingen.

Er wordt verwacht dat je de volgende apparatuur herkent en kunt gebruiken:

- krachtmeter/veerunster
- stemvork
- luidspreker
- microfoon
- oscilloscoop
- geluidssterktemeter
- brander
- dompelaar
- thermometer
- meetlint
- maatglas
- stopwatch
- weegschaal
- voedingsapparaat
- schuifweerstand
- stroommeter
- spanningsmeter
- vermogensmeter
- kWh-meter
- multimeter
- transformator

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Onderstaande exameneenheden behoren tot de examenstof van het centraal examen:

Leervaardigheden in het vak natuur- en scheikunde 1

Je kunt:

- rekenvaardigheden toepassen
- natuurkundige grootheden hanteren en met behulp van formules daarmee berekeningen uitvoeren en redeneringen opzetten
- natuurkundige apparatuur gebruiken, daarmee experimenten uitvoeren en de resultaten interpreteren
- de computer gebruiken om met meetprogramma's experimenten uit te voeren en te interpreteren, om met applets en simulaties onderzoek te doen en om natuurkundige informatie te selecteren en te verwerken
- een onderzoek doen en een ontwerpproces uitvoeren en evalueren, daarbij ook rekening houdend met de veiligheid.

Stoffen en materialen

Je kunt:

- soorten materialen en hun stoffeigenschappen herkennen en toepassen
- gevaren van stoffen en effecten van chemische en natuurkundige processen voor de mens en het milieu herkennen, en maatregelen nemen om ongewenste effecten hiervan te vermijden door veilig te werken en verantwoord met afvalstoffen om te gaan
- met het begrip dichtheid uitleggen of een stof zal zinken, zweven of drijven.

Elektrische energie

Je kunt:

- elektrische schakelingen ontwerpen en analyseren en hierover berekeningen uitvoeren
- beveiligingen voor elektriciteit verklaren en toepassen en keuzes tussen verschillende apparaten beargumenteren
- de werking van de dynamo en de transformator beschrijven met begrippen uit het magnetisme.

Verbranden en verwarmen

Je kunt:

- het proces van verbranden beschrijven en de verspreiding en isolatie van warmte verklaren en toepassen
- de manieren van opwekking van elektrische energie en de gevolgen ervan beschrijven
- het omzetten van energie van de ene vorm in de andere vorm beschrijven en hierover berekeningen uitvoeren.

Geluid

Je kunt:

- de eigenschappen van geluid toepassen en de gevolgen van geluidshinder en de beperking van geluidshinder toelichten
- geluid vastleggen met oscilloscoop of computer en daaruit de frequentie bepalen
- de werking van een luidspreker uitleggen.

Kracht en veiligheid

Je kunt:

- de werking van verschillende soorten krachten en de druk van een voorwerp op de ondergrond berekenen en in evenwichtssituaties kwalitatief de hefboomwet toepassen
- bij een bewegend voorwerp diagrammen interpreteren, krachten samenstellen en de gemiddelde snelheid berekenen
- veiligheidsmaatregelen in het verkeer uitleggen en toepassen en verschijnselen van traagheid verklaren.

Veiligheid in het verkeer

Je kunt:

- berekeningen uitvoeren en redeneringen opzetten in situaties van verkeer en veiligheid
- uit bronnen over bewegingen of botsingen gegevens selecteren en verwerken.

Constructies

Je kunt:

- in constructies krachten onderscheiden, ontbinden, samenstellen en berekenen
- de plaats van het massamiddelpunt bepalen en berekeningen met de hefboomwet uitvoeren.

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Een uitgebreide beschrijving van de exameneenheden voor het centraal examen is te vinden op Examenblad.nl in de [syllabus natuur- en scheikunde 1 vmbo 2026](#)

Beschrijving van de exameneenheden die wel in het mondeling college-examen aan de orde kunnen komen, maar niet in het centraal examen

Licht en beeld

Je kunt:

1. beschrijven hoe bij het zien, lichtbundels van een directe of indirecte lichtbron in het oog vallen;
 - rechtlijnigheid van licht
 - evenwijdige, convergente en divergente lichtbundels
 - schaduwvorming incl. kernschaduw en halfschaduw
2. de zichtbare kleuren van het lichtspectrum noemen:
 - rood, oranje, geel, groen, blauw, violet
3. toelichten dat licht een vorm van straling is en toepassingen noemen van vormen van straling dat niet zichtbaar is voor het oog;
 - ultraviolet
 - zonnebaden
 - blacklight
 - vliegenvanger
 - infrarood,
 - bewegingssensor
 - afstandsbediening
4. verklaren hoe kleuren zichtbaar worden bij weerskaatsend licht
 - selectieve absorptie, spiegelende en diffuse terugkaatsing
 - kleur van de verlichting
5. beschrijven hoe licht door een vlakke spiegel wordt teruggekaatst
 - wet van terugkaatsing
 - virtueel beeld
6. positieve en negatieve lenzen onderscheiden.
7. een beeld construeren met een positieve lens en de begrippen voorwerpsafstand en beeldafstand toelichten.
8. apparaten kunnen noemen waarin positieve lenzen worden toegepast.
9. de brandpuntsafstand van een positieve lens vaststellen.
10. aan de hand van een tekening, foto of demoproef beeldvorming herkennen bij het menselijk oog;
 - bril, contactlenzen
 - bijziendheid
 - verziendheid
 - accommoderen

Bouw van de materie

Je kunt:

1. de bouw van stoffen en materialen beschrijven met gebruik van de woorden moleculen en atomen.
2. de fasen waarin een stof kan voorkomen beschrijven in termen van moleculen
 - moleculen trekken elkaar aan
 - moleculen gaan sneller bewegen bij hogere temperatuur
 - kristalrooster
3. de bouw van een atoom beschrijven als een kern met protonen en neutronen, met daar omheen een elektronenwolk
 - atoommassa
 - isotopen
 - van geladen deeltjes de gegeven bijbehorende lading uitleggen.

Straling en stralingsbescherming

Je kunt:

1. bronnen van ioniserende straling en soorten ioniserende straling noemen
 - alfa-, bèta- en gammastraling
2. radioactief verval beschrijven als het veranderen van atoomkernen
 - stabiele en instabiele kernen
 - halveringstijd
 - activiteit
3. toelichten welke rol straling speelt bij tracers, röntgenfotografie en bestraling
4. de werking uitleggen van maatregelen tegen ongewenste blootstelling aan straling en tegen het opnemen van radioactieve stoffen
 - absorptie van straling
 - dracht
 - doordringend vermogen
5. maatregelen noemen om nadelige effecten van het gebruik van straling en radioactieve stoffen voor mens en milieu te beperken
 - opslag afval.

Het weer

Je kunt:

1. de temperatuur meten en de werking van een thermometer verklaren en een systeem ontwerpen waarin thermometers betrouwbaar geijkt kunnen worden
 - vloeistofthermometer; bimetaalthermometer
 - absolute temperatuur
 - relatie tussen de schalen van Celsius en Kelvin
2. luchtdruk meten en in verband brengen met de hoogte ten opzichte van het aardoppervlak
 - onderdruk, overdruk, absolute druk
 - barometer

3. het ontstaan van wind, wolken en neerslag beschrijven met behulp van fasen en faseovergangen
 - regen, hagel, sneeuw, ijs, rijp, condens
 - luchtdrukverschil
 - dauwpunt
4. het verschijnsel bliksem in verband brengen met elektrische spanning en met elektrische stroom
 - ontlading door de lucht
 - bliksem en donder
 - onweerswolken
 - veiligheidsmaatregelen
5. formules toepassen:
 - temperatuur in Kelvin = temperatuur in graden Celsius + 273
 - temperatuur in graden Celsius = temperatuur in Kelvin – 273

Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

Je kunt zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

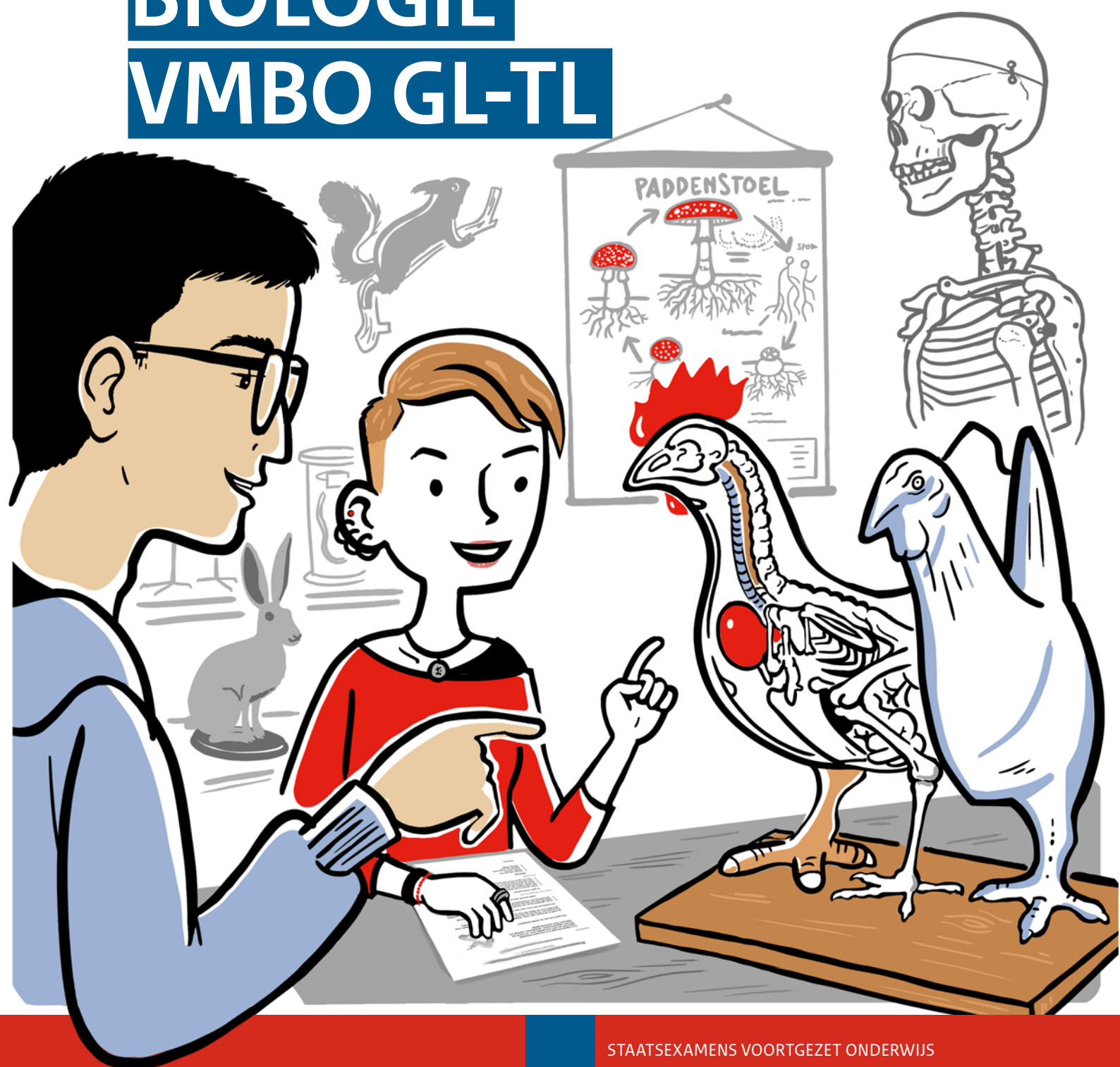
Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

BIOLOGIE VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	6

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen biologie vmbo gl-tl bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder ‘[Vakinformatie voor het staatsexamen](#)’ op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden biologie GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak biologie	ja	ja
cellen staan aan de basis	ja	ja
schimmels en bacteriën: nuttig en soms schadelijk	nee	ja
planten en dieren en hun samenhang: de eigen omgeving verkend	ja	ja
mensen beïnvloeden hun omgeving	nee	ja
houding, beweging en conditie	nee	ja
het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding	ja	ja
bescherming	nee	ja
reageren op prikkels	ja	ja
van generatie op generatie	ja	ja
erfelijkheid en evolutie	ja	ja
bescherming en antistoffen	ja	ja
gedrag bij mens en dier	ja	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen. Het gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

4.1 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen heeft betrekking op de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: beantwoorden van vragen
Tijdsduur: 25 minuten

Bij het mondeling examen worden minimaal 3 exameneenheden gevraagd. De examinerator kiest in ieder geval één onderwerp uit de onderstaande exameneenheden.

1. schimmels en bacteriën: nuttig en soms schadelijk
2. mensen beïnvloeden hun omgeving
3. houding, beweging en conditie
4. bescherming

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

De onderstaande exameneenheden behoren tot de examenstof van het centraal examen.

Leervaardigheden in het vak biologie

Je kunt strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:

- de ontwikkeling van het eigen leervermogen;
- het vermogen met biologische vaktaal en methodieken te communiceren en onderzoek te doen.

Cellen staan aan de basis

Je kunt:

- kenmerkende eigenschappen van cellen noemen, de samenstellende delen daarvan noemen en beschrijven, en de meest voorkomende organisatieniveaus binnen organismen noemen en beschrijven;
- toelichten dat een organisme als een geheel beschouwd kan worden waarbij voor instandhouding en gezondheid van het organisme processen in onderlinge samenhang plaatsvinden.

Planten en dieren en hun samenhang: de eigen omgeving verkend

Je kunt:

- de namen van organismen opzoeken en de delen waaruit ze zijn samengesteld;
- de relaties noemen en toelichten die ze onderling en met hun omgeving hebben.

Het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding

Je kunt:

- vorm, werking en functie van het verteringsstelsel, bloedvatstelsel, ademhalingsstelsel en uitscheidingsstelsel beschrijven;
- hun onderling verband toelichten.

Reageren op prikkels

Je kunt:

- de rol en de werking van het zenuwstelsel, zintuigstelsel en hormoonstelsel toelichten;
- beschrijven welke relatie er is tussen gedrag en inwendige en uitwendige prikkels.

Van generatie op generatie

Je kunt:

- voortplanting en groei bij organismen toelichten, evenals de vorm en functie van seksueel gedrag daarbij.

Erfelijkheid en evolutie

Je kunt:

- beschrijven hoe erfelijke eigenschappen van generatie op generatie worden doorgegeven en toelichten hoe die erfelijke eigenschappen in de tijd kunnen veranderen.

Bescherming en antistoffen

Je kunt:

- de manier waarop het lichaam zich beschermt tegen antigenen door middel van antistoffen beschrijven en toelichten hoe deze bescherming kunstmatig kan worden verhoogd.

Gedrag bij mens en dier

Je kunt:

- gedrag van mens en dier op een gestandaardiseerde wijze beschrijven en dat beschreven gedrag verklaren.

Vaardigheden in samenhang

- Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof voor het centraal examen is te vinden in de [syllabus biologie vmbo 2026](#)

Beschrijving van de exameneenheden die wel in het mondeling college-examen aan de orde kunnen komen, maar niet in het centraal examen:

Schimmels en bacteriën: nuttig en soms schadelijk

Je kunt:

1. de rol van schimmels en bacteriën in het milieu noemen en uitleggen.
2. uitleggen over schimmels en bacteriën:
 - dat ze reductent en/of ziekteverwekker kunnen zijn
 - hoe ze verspreid kunnen worden
 - hoe je voorkomt dat ze vermenigvuldigen
 - hoe ze bestreden kunnen worden
 - welke rol ze kunnen spelen bij biotechnologie
3. uitleggen hoe voedselbederf door schimmels en/of bacteriën kan worden tegengegaan door de mens.
4. voorbeelden van klassieke en moderne vormen van biotechnologie noemen, waarmee voedingsstoffen en medicijnen worden verkregen en bewerkt.

Mensen beïnvloeden hun omgeving

Je kunt:

1. uitleggen dat de mens voor voedsel(productie), water, zuurstof, grondstoffen, energie, en recreatie van ecosystemen afhankelijk is.
2. uitleggen dat een grotere voedselproductie in verband staat met een (goede):
 - bodembewerking
 - bemesting
 - gewasbescherming
 - veredeling, waaronder genetische modificatie
3. de belangrijkste oorzaken en effecten noemen van de aantasting van natuur en milieu door:
 - overbevolking
 - bepaalde soorten afval
 - het gebruik van bestrijdingsmiddelen
 - het verkeer
 - energiegebruik

Dit mede met gebruikmaking van de scheikundige benamingen.

4. uitleggen waarom de mens er belang bij heeft een duurzame relatie tussen mens en milieu te bevorderen. Daarbij moet je de voor- en nadelen van duurzaam handelen kunnen benoemen.
5. het belang uitleggen van een nationale (landelijke) en mondiale (wereldwijde) aanpak van de bescherming van het milieu, bijvoorbeeld bij de aanpak van de uitstoot van broeikasgassen, bij de aanpak van de plastic soep en dergelijke.

Houding, beweging en conditie

Je kunt:

1. delen die van belang zijn voor stevigheid en beweging:
 - noemen (delen van het skelet, de beenverbindingen, belangrijke spieren)
 - in afbeeldingen aanwijzen in situaties waarin dit relevant is functie(s) en werking van die delen noemen, inclusief een aantal microscopische en grotere details.
2. de samenstelling en functies van been en kraakbeen noemen
3. het belang van een juiste lichaamshouding uitleggen (bij zitten, tillen)
4. uitleggen wat er gebeurt bij bepaalde vormen van overbelasting van het bewegingsapparaat:
 - tijdens het werk
 - bij sport (je herkent blessures zoals een ontwrichting, botbreuk) aangeven hoe deze overbelasting zoveel mogelijk voorkomen kan worden.

Bescherming

Je kunt:

1. de functie noemen van de hoornlaag bij de bescherming tegen:
 - infecties
 - uitdroging
 - beschadigingen
2. de functie van pigment uitleggen bij de bescherming tegen ultraviolette straling.
3. het belang noemen van:
 - inenting
 - toediening van antibiotica
4. voorbeelden van bloedziekten en infectieziekten die via bloed verspreid worden:
 - noemen
 - de gevolgen van deze ziekten voor het lichaam noemen
5. uitleggen hoe besmetting te voorkomen is, met name bij:
 - aids
 - hepatitis
 - tuberculose
6. de meest voorkomende seksueel overdraagbare aandoeningen:
 - noemen
 - de oorzaak aangeven (de groep ziekteverwekkers per aandoening)
 - het belang van tijdige behandeling noemen
7. uitleggen hoe de overdracht van deze aandoeningen is te voorkomen, met name voor:
 - aids
 - syfilis
 - chlamydia
 - gonorroe
 - candida

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

AARDRIJKSKUNDE VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	6

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen aardrijkskunde vmbo GL-TL bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder Vak informatie staatsexamens op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.
- Vanaf dit examenjaar (2026) worden atlasvaardigheden niet meer getoetst tijdens het mondeling college-examen. Er wordt wel van je verwacht dat je voldoende vaardigheden beheerst in het omgaan met een atlas (voor meer informatie, zie 4. College-examen).

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden aardrijkskunde GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak aardrijkskunde	ja	ja
weer en klimaat	ja	nee
bronnen van energie	nee	ja
water	ja	nee
arm en rijk	nee	ja
bevolking en ruimte	ja	nee
grenzen en identiteit	nee	ja
casus Weer en klimaat: extreme weersomstandigheden	ja	nee
casus Bronnen van energie: Energiebeleid	nee	ja
casus Water: Watermanagement	ja	nee
casus Arm en rijk: Arm en rijk en gezondheidszorg	nee	ja
casus Bevolking en ruimte: Bevolking en ruimte in grootstedelijke gebieden	ja	nee
casus Grenzen en identiteit: Regionale identiteit	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	nee	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen. Het gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Bij het mondeling college-examen worden drie exameneenheden, ter keuze van de examinerator, uit de examenstof geëxamineerd (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Gebruik van de atlas:

Je moet een bron of kaart kunnen uitleggen en toepassen. Het gaat hierbij om het gebruik van de legenda en/of diagram. Het opzoeken van topografische namen of begrippen worden niet getoetst tijdens het mondeling college-examen.

Opdracht: beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 25 minuten

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: $(\text{cijfer centraal examen} + \text{cijfer college-examen}) \text{ gedeeld door } 2$, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

De leervaardigheden in het vak aardrijkskunde (AK/K/3) worden zowel in het centraal examen als in het mondeling examen getoetst.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden in de syllabus aardrijkskunde vmbo 2025 op Examenblad.nl.

Tabel 2 overzicht van de examenstof aardrijkskunde gl/tl

exameneenheden en eindtermen	beschrijving examenstof	centraal examen	mondeling college-examen
AK/K/2	Basisvaardigheden		
eindterm 2	Je kunt basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.	nee	ja
AK/K/3	Leervaardigheden in het vak aardrijkskunde		
eindterm 3	Je kunt een aantal vakvaardigheden toepassen die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen. Bij het bestuderen van gebieden, aardrijkskundige verschijnselen en vraagstukken kan de kandidaat in dat verband: – verschillende typen aardrijkskundige vragen herkennen en formuleren; – aardrijkskundige werkwijzen toepassen; – gebruik maken van verschillende soorten kaarten en kaartvaardigheden, luchtfoto's en satellietbeelden; – informatie ordenen, analyseren en daarover conclusies trekken; – een standpunt innemen en beargumenteren (wordt alleen getoetst tijdens het mondeling college-examen)	ja	ja
AK/K/4	Weer en klimaat		
eindterm 5	Je kunt verschillen en/of overeenkomsten tussen: – het weer en klimaat; – de klimaatverandering; – en het klimaatbeleid van Nederland en een andere regio elders in Europa, beschrijven en verklaren; – je kunt de situatie in beide gebieden vergelijken.	ja	nee
eindterm 6	Je kunt weer en klimaat, klimaatverandering en klimaatbeleid in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren.	ja	nee
AK/K/5	Bronnen van energie		
eindterm 7	Je kunt het gebruik van energie in de eigen regio beschrijven en verklaren en maatregelen voor een duurzamer gebruik van energie en de effecten ervan beschrijven.	nee	ja

exameneenheden en eindtermen	beschrijving examenstof	centraal examen	mondeling college-examen
eindterm 8	Je kunt het gebruik van energie en de gevolgen ervan voor Nederland en een andere regio elders in Europa beschrijven en verklaren en; – maatregelen voor een duurzamer energiegebruik en; – de effecten ervan beschrijven en; – de situatie in beide gebieden vergelijken.	nee	ja
eindterm 9	Je kunt het gebruik van energie en de gevolgen ervan in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren en maatregelen voor een duurzamer gebruik van energie en de effecten ervan beschrijven.	nee	ja
AK/K/6	Water		
eindterm 11	Je kunt de herkomst, het voorkomen, de kwaliteit en het gebruik van water in Nederland beschrijven en verklaren en maatregelen voor een duurzamer gebruik van water en de effecten ervan beschrijven.	ja	nee
eindterm 12	Je kunt de herkomst, het voorkomen, de kwaliteit en het gebruik van water in een buiten-Europese macroregio en een andere macroregio elders in de wereld beschrijven en verklaren en; – maatregelen voor een duurzamer gebruik van water en de effecten ervan beschrijven en; – de situatie in beide gebieden vergelijken.	ja	nee
AK/K/7	Arm en rijk		
eindterm 13	Je kunt verschillen tussen meer en minder welvarende wijken beschrijven en voorstellen voor verbetering van de woon- en leefomstandigheden in de eigen regio beschrijven.	nee	ja
eindterm 14	Je kunt regionale verschillen in welvaart in Nederland beschrijven en verklaren.	nee	ja
eindterm 15	Je kunt regionale verschillen in welvaart in een buiten-Europese macroregio en een andere macroregio elders in de wereld beschrijven en verklaren en de situatie in beide gebieden vergelijken.	nee	ja
AK/K/8	Bevolking en ruimte		
eindterm 17	Je kunt de bevolkingsontwikkeling en het ruimtegebruik in Nederland en een andere regio elders in Europa beschrijven en verklaren en de situatie in beide gebieden vergelijken.	ja	nee

exameneenheden en eindtermen	beschrijving examenstof	centraal examen	mondeling college-examen
eindterm 18	Je kunt de bevolkingsontwikkeling en het ruimtegebruik in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren.	ja	nee
AK/K/9	Grenzen en identiteit		
eindterm 19	Je kunt verschillende soorten grenzen in de eigen regio beschrijven en verklaren en verbanden leggen met identiteit.	nee	ja
eindterm 20	Je kunt verschillen in regionale identiteit en de manier waarop men daarmee omgaat in Nederland en een andere regio elders in Europa, beschrijven en verklaren en de situatie in beide gebieden vergelijken.	nee	ja
eindterm 21	Je kunt territoriale conflicten in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren en verbanden leggen met grondstoffen, water en culturele verschillen.	nee	ja

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden in de [syllabus aardrijkskunde vmbo 2026](#) op Examenblad.nl.

Tabel 3 vervolg overzicht van de examenstof aardrijkskunde tl/gl

exameneenheden en eindtermen	beschrijving examenstof	centraal examen	mondeling college-examen
AK/V/1	Casus Weer en klimaat: Extreme weersomstandigheden		
eindterm 22	Je kunt het voorkomen van extreme weersomstandigheden in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren en maatregelen om de gevolgen hiervan te beperken beschrijven.	Ja	nee
AK/V/2	Casus Bronnen van energie: Energiebeleid		
eindterm 23	Je kunt de verhouding tussen de verschillende gebruikte bronnen van energie in een buiten-Europese macroregio beschrijven en de voor- en nadelen van die energiebronnen beschrijven.	nee	ja
AK/V/3	Casus Water: Watermanagement		
eindterm 24	Je kunt de waterhuishouding in een buiten-Europese macroregio beschrijven en maatregelen ter verbetering beschrijven.	ja	nee
AK/V/4	Casus Arm en rijk: Arm en rijk en gezondheidszorg		
eindterm 25	Je kunt de vicieuze cirkel tussen armoede, honger en gezondheid in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren en maatregelen ter verbetering van de situatie beschrijven.	nee	ja
AK/V/5	Casus Bevolking en ruimte: Bevolking en ruimte in grootstedelijke gebieden		
eindterm 26	Je kunt de ruimtelijke ontwikkelingen van megasteden in een buiten-Europese macroregio beschrijven en verklaren en maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit beschrijven.	ja	nee
AK/V/6	Casus Grenzen en identiteit: Regionale identiteit		
eindterm 27	Je kunt verschillende regionale tegenstellingen in een buiten-Europese macroregio beschrijven en maatregelen ter verbetering van de situatie beschrijven.	nee	ja
AK/V/7	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie		
eindterm 28	Je kunt zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.	ja	nee
AK/V/8	Vaardigheden in samenhang		
eindterm 29	Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.	nee	ja

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

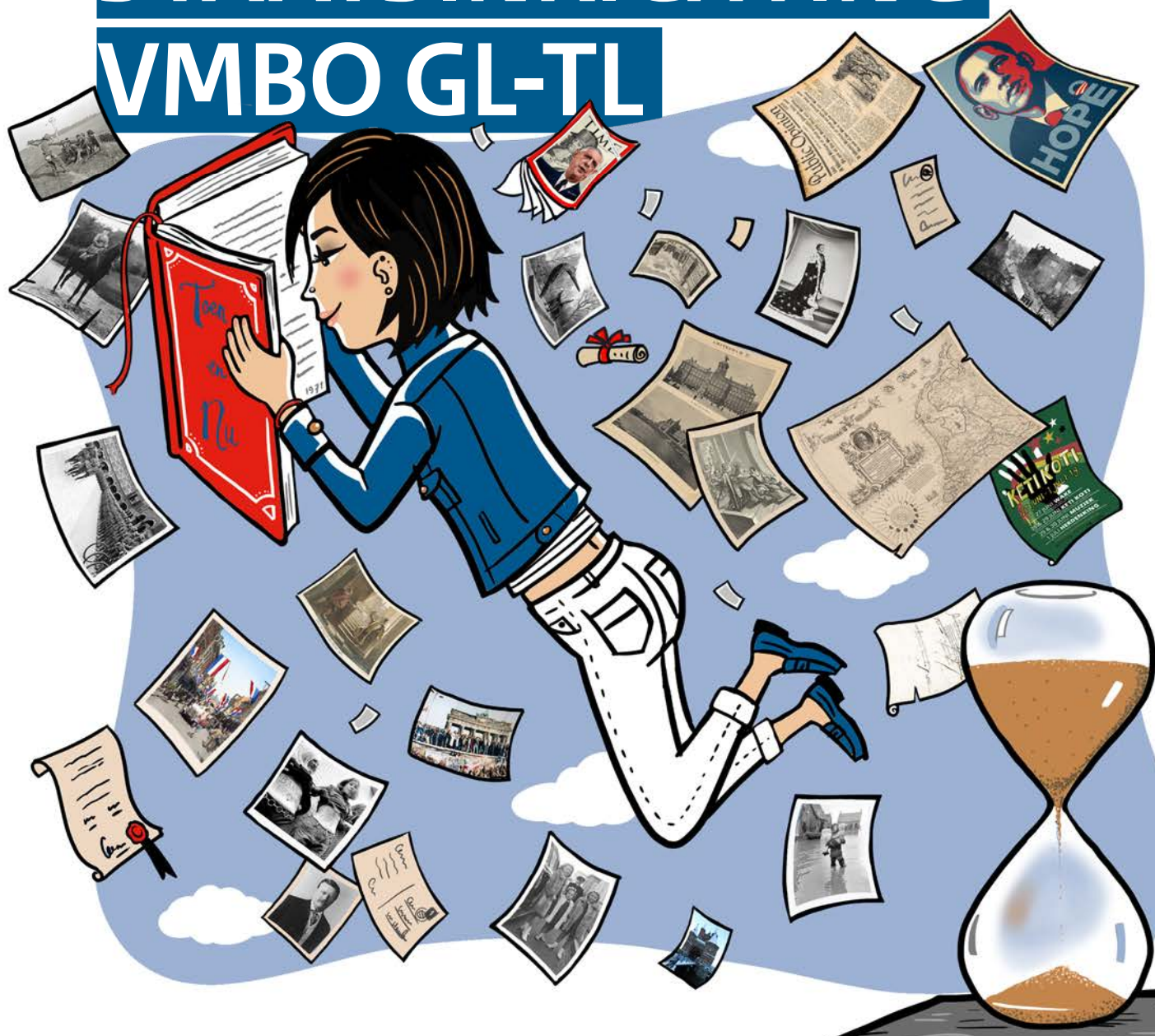

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	5
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF CENTRAAL EXAMEN	6
BIJLAGE 2	
BESCHRIJVING ONDERDELEN VAN HET MONDELING COLLEGE-EXAMEN	7

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen geschiedenis en staatsinrichting vmbo gl-tl bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof van het centraal examen.

In [Bijlage 2](#) staat een beschrijving van de examenstof van het mondeling college-examen.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden geschiedenis en staatsinrichting GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak geschiedenis en staatsinrichting	ja	ja
de koloniale relatie Indonesië - Nederland *	nee	nee
staatsinrichting van Nederland	ja	ja
de industriële samenleving in Nederland *	nee	nee
sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland	nee	ja
cultureel - mentale ontwikkelingen in Nederland na 1945	nee	ja
de Koude Oorlog	nee	ja
Historisch overzicht vanaf 1900	ja	ja
het conflict tussen Israël en de Arabische wereld *	nee	nee
het Indonesisch – Nederlands conflict 1945 - 1949	nee	ja
Nederland en Europa	nee	ja
de verhouding mens – milieu	nee	ja
ontwikkeling van de gezondheidszorg in Nederland*	nee	nee
verzuiling en ontzuiling in Nederland	nee	ja
Nederland en de Verenigde Staten na de Tweede Wereldoorlog	nee	ja
verwerven en verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	ja
verrijkingsdeel bij het Historisch overzicht vanaf 1900	ja	ja**

* deze exameneenheden zijn geen onderdeel van de leerstof voor het centraal examen en worden ook niet getoetst op het mondeling examen 2026.

** Je kunt de volgende twee thema's herkennen, beschrijven, verklaren en plaatsen in het kader van het Historisch overzicht vanaf 1900:

1. Het communisme in de Sovjet-Unie (1917-1941);
2. Indonesië als voorbeeld van dekolonisatie (1942-1949).

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen. Het heeft betrekking op de aangegeven exameneenheden (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen
Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

4.1 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen heeft betrekking op de aangegeven exameneenheden (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 2](#)).

Bij het mondeling college-examen worden ten minste drie exameneenheden, waaronder in ieder geval Staatsinrichting, ter keuze van de examinerator uit de examenstof geëxamineerd.

Opdracht: beantwoorden van vragen
Tijdsduur: 25 minuten

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

CENTRAAL EXAMEN

Leervaardigheden in het vak geschiedenis en staatsinrichting

Je kunt strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:

- de ontwikkeling van het eigen leervermogen
- het vermogen om met voor geschiedenis en staatsinrichting geëigende vaktaal en methodieken te communiceren en onderzoek te doen.

Staatsinrichting van Nederland

Je kunt herkennen en beschrijven hoe de Nederlandse rechtsstaat/staatsinrichting zich vanaf 1848 tot nu ontwikkeld heeft en deze ontwikkelingen in verband brengen met belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen in de Nederlandse geschiedenis vanaf 1848.

Historisch overzicht vanaf 1900

Je kunt herkennen en beschrijven welke belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen zich in de Nederlandse en (West-) Europese geschiedenis vanaf 1900 hebben voorgedaan.

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Verrijkingsdeel: Twee thema's bij het Historisch Overzicht vanaf 1900

Je kunt de volgende thema's herkennen, beschrijven, verklaren en plaatsen in het kader van het Historisch Overzicht vanaf 1900:

Het ontstaan en de gevolgen van

- het communisme in de Sovjetunie (1917-1941);
- Indonesië als voorbeeld van dekolonisatie (1942-1949).

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden op Examenblad.nl in de [syllabus geschiedenis en staatsinrichting vmbo 2026](#)

BIJLAGE 2

BESCHRIJVING ONDERDELEN VAN HET MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Basis- en Leervaardigheden

- Je kunt elementen uit het dagelijkse leven in Nederland (inclusief wonen en werken, cultureel erfgoed en tijdbeeld) uit de examenstof herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van elementen uit het dagelijks leven zijn:

1. Ontwikkelingen/ uitvindingen op het gebied van infrastructuur, techniek, communicatiemiddelen, vervoer e.d.;
2. Volkscultuur zoals bijvoorbeeld: kleding, uiterlijk, muziek, taalgebruik, feesten, rituelen, sport, film/ fotografie e.d.;
3. Monumenten/ ‘tastbare’ herinneringen/ industrieel erfgoed;
4. Archieven, musea en bibliotheken;
5. Gebouwde omgeving en landschap.

- Je kunt voor alle perioden uit de examenstof de staatkundige kaart als behorend tot deze periode herkennen en daarvoor een verklaring geven.

Staatsinrichting vanaf 1813

- Je kunt de kenmerkende gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen in Nederland herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Oprichting Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, koning **Willem 1**, Grondwet van 1815, autoritaire regeerstijl, Belgische opstand 1830, aftreden **Willem 1** in 1840, regeerperiode **Willem II** en **Willem III**, botsingen tussen koning en parlement onder koning **Willem III** (Luxemburgse Kwestie).

- Je kunt de veranderingen verwoorden die door de liberalen onder leiding van Thorbecke in 1848 in de grondwet werden doorgevoerd.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Rechtsstaat, scheiding tussen de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht;
2. Grondrechten zoals het recht van vereniging en vergadering, vrijheid van onderwijs;
3. Relatie en bevoegdheden van staatshoofd en regering zoals die tot uitdrukking komen in de ministeriële verantwoordelijkheid, onschendbaarheid van de koning;
4. Constitutionele monarchie;
5. Kiesstelsel (districtenstelsel en stelsel van evenredige vertegenwoordiging).

- Je hebt kennis van de werking en de bevoegdheden van de volksvertegenwoordiging en kunt deze uitleggen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Rechtstreekse verkiezing Tweede Kamer;
2. Verkiezing Eerste Kamer door de Provinciale Staten;
3. Controlerende en wetgevende bevoegdheden van het parlement en de daarbij behorende rechten;
4. Parlementaire democratie.

- Je hebt kennis van politieke organisaties van liberalen, socialisten, confessionelen en feministen aan het eind van de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw. Je kunt enkele van hun politieke leiders herkennen en vertellen wat deze hebben bijgedragen aan de democratisering van Nederland.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Liberalen, rijke burgers, liberale grondrechten;
2. Protestanten, Antirevolutionaire Partij (ARP), christelijk denken in wetgeving;
3. Socialisten, Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP), arbeiders, socialistische maatschappij, verbetering sociaaleconomische positie arbeiders, revolutiepoging van Troelstra (1918);
4. Rooms-katholieken, Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP);
5. Emancipatie van arbeiders, confessionelen en vrouwen;
6. Feministen, Vereniging voor Vrouwenkiesrecht.

- Je kunt enkele grondrechten noemen die in de loop van de 19e en 20e eeuw in de grondwet zijn opgenomen en het verschil uitleggen tussen de klassieke en de sociale grondrechten.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Recht op gelijke behandeling, kiesrecht (censuskiesrecht en algemeen kiesrecht), vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijheid van vereniging en vergadering, vrijheid van onderwijs, recht op onderwijs, recht op gezondheidszorg, recht op woongelegenheid.
2. Discussies rondom het referendum (volksraadpleging).

Periode 1848-1914 Nederland (Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland)

- Je kunt het ontstaan van een industriële samenleving in Nederland beschrijven en daarbij ingaan op de rol van ontwikkelingen in technologie, in ondernemerschap en in het gebruik van kapitaal, wetenschap en toepassingen in (industriële) techniek.

In dit verband kan je de kenmerkende gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen in Nederland herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. De rol van vakbonden en van politieke organisaties bij het streven naar verbetering van arbeidsomstandigheden herkennen, beschrijven en daarbij ingaan op de Kinderwet van Van Houten en de Arbeidswet van 1919;
2. Organisatie van arbeiders, stakingen, onderlinge verzekering, sociale wetgeving;
3. Verzuiling: rooms-katholieken en protestanten (confessionelen), socialisten (sociaaldemocraten) en liberalen;
4. De Eerste Feministische Golf;
5. Pacificatie van 1917: algemeen kiesrecht (actief en passief kiesrecht), schoolstrijd, financiële gelijkstelling openbaar en bijzonder onderwijs;
6. Personen: **Aletta Jacobs, Wilhelmina Drucker, Pieter Jelles Troelstra, Abraham Kuyper, Herman Schaepman.**

Periode 1914-1918 De Eerste Wereldoorlog (Historisch overzicht vanaf 1900)

- Je kunt de oorzaken, aanleiding, verloop en afloop van de Eerste Wereldoorlog herkennen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Oorzaken: militarisme, nationalisme, kolonialisme, industrialisatie, moderne (wapen)technieken, bondgenootschappen, vijandbeelden;
2. Aanleiding: moord op kroonprins Frans Ferdinand van Oostenrijk-Hongarije in Sarajevo;
3. Verloop: aanvankelijk enthousiasme, vrijwilligers, aanvalsplan Duitsland (Von Schlieffenplan), loopgravenoorlog in Noord-Frankrijk en België;
4. De Eerste Wereldoorlog gekenmerkt door: ‘moderne’ wapens en soort oorlogvoering, omvang en massaliteit, veel slachtoffers (vooral soldaten), propaganda, censuur, totale oorlog, gevolgen voor het dagelijks leven;
5. Afloop: wapenstilstand 11 november 1918 te Compiègne, Vrede van Versailles 1919.

- Je kunt de bondgenootschappen herkennen, noemen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Centralen: Duitsland en Oostenrijk-Hongarije en het Turkse Rijk;
2. Geallieerden: Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland (tot 1917: uitbreken Russische communistische Revolutie) en de Verenigde Staten (vanaf 1917).

- Je kunt de kenmerkende gebeurtenissen en ontwikkelingen in Nederland herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Neutraliteit, mobilisatie, handelsbelemmeringen, schaarste aan goederen, distributiesysteem met bonkaarten;
2. Opvang Belgische vluchtelingen, dodendraad;
3. Personen: **Gavrilo Princip**, **Woodrow Wilson**, **tsaar Nicolaas II**, **keizer Wilhelm II**.

Periode 1919-1939 Het Interbellum (Historisch overzicht vanaf 1900, Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland)

- Je kunt enkele bepalingen van de Vrede van Versailles herkennen en noemen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Duitsland verantwoordelijk voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog;
2. Strafbepalingen voor Duitsland: herstelbetalingen, gebiedsafstand, demilitarisatie;
3. Ontstaan van de Volkenbond.

- Je kunt de opkomst en de gevolgen van het communisme in de Sovjet-Unie, als voorbeeld van extreemlinkse dictatuur, herkennen en beschrijven. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Communisme, rol communistische partij in de Sovjet-Unie, planeconomie (vijfjarenplan), collectivisatie, kenmerken van stalinisme: vervolging van tegenstanders, geheime politie, terreur, totalitair, indoctrinatie, censuur, showprocessen, strafkampen, zuiveringen, persoonsverheerlijking, propaganda;
2. Personen: **Vladimir Lenin**, **Jozef Stalin**.

- Je kunt de gevolgen van de economische crisis voor het vertrouwen in de democratie in Europa en in het bijzonder voor Duitsland herkennen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Parlementaire democratie. Republiek van Weimar, Dolkstootlegende, bezetting van het Ruhrgebied (1923), mislukte staatsgreep van Hitler (1923), opleven van de economie in Duitsland (Dawesplan 1924), Duitsland lid van de Volkenbond (1926);
2. Roaring Twenties, beurskrach op Wallstreet (1929), Duitsland extra zwaar getroffen, wereldwijde economische crisis.

- Je kunt de gevolgen van de economische crisis voor het vertrouwen in de democratie in Europa en in het bijzonder voor Nederland en Duitsland en de opkomst van het nationaalsocialisme herkennen en beschrijven. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Crisistijd, Plan van de Arbeid, werkloosheid, opkomst NSB, stempelen, werkverschaffingsprojecten, gevolg van de economische crisis voor de democratie, aanpassingspolitiek, handhaving neutraliteit;
2. Kenmerken van nationaal-socialisme in Duitsland en overeenkomsten en verschil met het fascisme in Italië, NSDAP, dictatuur;
3. Machtsovername (1933), afschaffing parlementaire democratie, gelijkschakeling, Hitlerjugend, terreur, totalitair, indoctrinatie, Lebensraum, herbewapening, gebruik maken van bestaand antisemitisme, rassenleer, rassenwetten, discriminerende maatregelen, vervolging van 'niet-arische' bevolkingsgroepen en van politieke tegenstanders, concentratiekampen, Bund Deutscher Mädel, Kristallnacht, Gestapo, SS, SA, Heim ins Reich, Conferentie van München (1938), Appeasementpolitiek, Anschluss (1938), niet-aanvalsverdrag (1939);
4. Personen: **Adolf Hitler (Führer)**, **Franklin D. Roosevelt**, **Hendrikus Colijn**, **Anton Mussert**.

Periode 1939-1945 De Tweede Wereldoorlog (Historisch overzicht vanaf 1900)

- Je kunt de oorzaken, begin, verloop en afloop van de Tweede Wereldoorlog herkennen, noemen en beschrijven. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Oorzaken: onvrede over armoede, werkloosheid en de bepalingen van het Verdrag van Versailles (wens tot revanche, meer grondgebied, herbewapening) versterken in Duitsland nationalistische gevoelens;
2. Begin: inval van Duitsland in Polen
verloop: Blitzkrieg, Groot-Brittannië houdt stand, aanval op de Sovjet-Unie, oorlog in Azië: Pearl Harbor, keerpunt: slag bij Stalingrad, 6 juni 1944 D-Day, tweefrontenoorlog;
3. De Tweede Wereldoorlog gekenmerkt door: ‘moderne’ wapens en soort oorlogvoering, totale oorlog, veel slachtoffers (veel meer burgerslachtoffers dan in Eerste Wereldoorlog), bombardementen op steden, propaganda, censuur;
4. Afloop: Duitse overgave (mei 1945), Japanse overgave na atoombomben op Hiroshima en Nagasaki (aug. 1945), einde Tweede Wereldoorlog, ontdekking vernietigingskampen, massamoorden, Holocaust, gaskamers, Processen van Neurenberg (Nürnberg) en Tokio;
5. Personen: **Winston Churchill, Benito Mussolini.**

- Je kunt de bondgenootschappen herkennen, noemen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. As-mogendheden: Duitsland, Italië en Japan;
2. Geallieerden: Groot-Brittannië, Sovjet-Unie (vanaf 1941), Verenigde Staten (vanaf 1941).

- Je kunt de kenmerkende gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen in Nederland herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Mobilisatie/ Duitse inval (10 mei 1940)/ capitulatie / bezetting/ Nederlandse regering en koningshuis in ballingschap/ gelijkschakeling;
2. NSB/ Jodenvervolgving/ Februaristaking/ deportaties (via doorgangskamp Westerbork naar vernietigingskampen zoals Auschwitz)/ collaboratie, aanpassing en verzet/ ‘goed en fout’/ landverraders/ censuur/ gedwongen tewerkstelling/ razzia’s/ onderduiken/ persoonsbewijzen/ overleven in bezettingstijd/ distributiesysteem met bonkaarten/ Spoorwegstaking/ hongerwinter/ bevrijding (5 mei 1945);
3. Jaarlijkse herdenkingen: 4 mei dodenherdenking, 5 mei Dag van de Vrijheid;
4. Personen: **Anne Frank, koningin Wilhelmina, Seyss Inquart.**

Periode 1945-1989 De Koude Oorlog (Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland, Cultureel mentale ontwikkeling in Nederland na 1945)

- Je kunt de gevolgen van het nationalisme in Indonesië, als voorbeeld van nationalisme, herkennen en beschrijven. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Van de Japanse bezetting tot de onafhankelijkheid van Indonesië (1942 - 1949): Capitulatie KNIL, Japanse bezetting, kampen, dwangarbeid, houding Japan en nationalisten ten opzichte van elkaar en van Nederland(ers) tijdens de Tweede Wereldoorlog, uitroepen van Indonesische onafhankelijkheid na afloop van Tweede Wereldoorlog, herstel Nederlands gezag in Indonesië, verschillen in toekomstvisie van de Nederlandse regering (Verenigde Staten van Indonesië als federale staat in een unie met Nederland) en van de Indonesische nationalisten (Republiek Indonesië als onafhankelijke eenheidsstaat)/ het Indonesisch-Nederlands conflict 1945-1949, nationalistische beweging en vrijheidsstrijd, politionele acties, aanwezigheid Nederlandse dienstplichtige militairen, dienstweigeraars, rol van de VN en de VS, soevereiniteitsoverdracht;
2. Persoon: **Soekarno.**

- Je kunt de nieuwe machtsverhoudingen tussen de Verenigde Staten (het Westen) en de Sovjet-Unie (het Oostblok) als gevolg van de Tweede Wereldoorlog herkennen en beschrijven. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Europese mogendheden verzwakt, dekolonisatie;
 2. Jalta, invloedssferen, IJzeren Gordijn, containment, blokkade Berlijn, BRD en DDR, oprichting NAVO en Warschaupact, ideologische tegenstelling tussen enerzijds kapitalisme en democratie (VS), anderzijds communisme en dictatuur (SU), kernwapens als afschrikking;
 3. Personen: **John F. Kennedy, Jozef Stalin, Nikita Chroesjtsjov, Harry S. Truman, Fidel Castro.**
- Je kunt enkele gebeurtenissen uit de Koude Oorlog en het einde van de Koude Oorlog in relatie tot wapenwedloop en hervormingspolitiek herkennen en beschrijven. Daarbij ook beelden van elkaar in het West- en het Oostblok in de jaren '50 en '60 herkennen, beschrijven en verklaren. Daarnaast kan je de belangrijkste personen uit deze periode herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Hongaarse opstand (1956), bouw Berlijnse Muur (1961), Cubacrisis (1962), Praagse lente (1968), bewapeningswedloop, Korea Oorlog, Vietnam Oorlog, Afghanistan;
 2. Glasnost, perestrojka, val van de Berlijnse Muur 1989, herkennen en beschrijven hoe politieke en economische ontwikkelingen binnen de Sovjet-Unie in de loop van de jaren '80 hebben bijgedragen aan het ineensinken van het Oostblok, einde Koude Oorlog;
 3. Personen: **Ronald Reagan, Michael Gorbatsjov.**
- Je kunt de Europese en internationale samenwerking herkennen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Verenigde Naties, Veiligheidsraad (samenstelling, vetorecht);
 2. EGKS, (E)EG, EU.
- Je kunt de kenmerkende gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen in het naoorlogse Nederland herkennen en in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Economische veranderingen: Marshallplan, economische groei en welvaartsstijging, consumptiemaatschappij, opbouw verzorgingsstaat, oliecrisis, werkloosheid in jaren tachtig;
 2. Sociaal-culturele veranderingen en toenemende pluriformiteit vanaf de jaren zestig: de komst van de televisie, ontkerkelijking, sociale gelaagdheid bij het begin van de industrialisatie vergelijken met sociale gelaagdheid aan het einde van de 20e eeuw en daarbij ingaan op de te onderscheiden lagen en beroepen;
 3. De invloed herkennen en beschrijven van factoren als opleiding, beroep, afkomst, sekse en etniciteit op sociale mobiliteit in Nederland aan het begin van de industrialisatie en in het laatste kwart van de 20e eeuw en over de veranderde invloed een eigen standpunt weergeven en toelichten;
 4. Amerikanisering, gastarbeid(ers), migranten (uit voormalige Nederlandse koloniën), jongerencultuur, democratisering, milieu, derde wereld, (seksuele) moraal, man-vrouwverhouding;
 5. Personen: **Willem Drees, koningin Juliana.**
- Je kunt het cultureel-maatschappelijk klimaat in Nederland in het eerste decennium na de Tweede Wereldoorlog beschrijven, daarbij ingaand op de politiek van soberheid en harmoniedenken, op de bestaande gezagsverhoudingen en op de positie van de kerk in de samenleving.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Ontzuiling, Tweede Feministische Golf, kritiek op gezagsdragers door middel van demonstraties, bezettingen, ludieke acties, kleding, mode, haardracht, media;
2. Gezin, onderwijs, overheid-burger, bedrijfsleven, (sociale) controle;
3. Een eigen standpunt weergeven over de cultureel-maatschappelijke veranderingen vanaf de jaren '60 en over de gevolgen ervan voor individuen en voor de samenleving als geheel, en dit standpunt toelichten.

Periode 1990-2001 De nieuwe wereldorde (Historisch overzicht vanaf 1900)

- Je kunt de gevolgen van het einde van de Koude Oorlog en de daardoor gewijzigde machtsverhoudingen herkennen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Einde communistisch Oost-Europa, einde Sovjet-Unie, ontstaan van nieuwe staten, Duitse eenwording;
2. Herlevend nationalisme in Europa;
3. Verenigde Staten enige supermacht;
4. Uitbreiding en veranderde rol van de NAVO (bestrijding terrorisme, samenwerking met voormalige tegenstanders uit Oost-Europa);
5. Oorlog tegen Terrorismen, 11 september 2001, Al Qaida.

- Je kunt de voortgaande samenwerking en uitbreiding van de EU herkennen en de gevolgen van de globalisering herkennen en beschrijven.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Voorkomen nieuwe oorlog, vergroten markt, verbeteren concurrentiepositie met VS en Japan;
2. Europees Parlement, Europese Commissie, Raad van Ministers, invoering van de euro, bijdrage van Duitsland aan politieke stabiliteit in Europa na de Duitse Eenwording, democratische controle, verschil in opvatting over de mate van Europese eenwording, Europese grondwet;
3. Op wereldniveau: uitbreiding politieke, sociale en economische verbondenheid, gevolgen voor dagelijks leven;
4. Een eigen standpunt weergeven en toelichten over de vraag of, op welke terreinen en onder welke voorwaarden, het wenselijk is dat Nederland nationale bevoegdheden overdraagt aan de Europese Unie.

- Je kunt de kenmerkende gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen in Nederland in het juiste tijdsgewricht plaatsen en toepassen.

Voorbeelden van onderwerpen zijn:

1. Economische groei in jaren negentig, poldermodel (overlegeconomie), de verzorgingsstaat ter discussie, bezorgdheid over nationale cultuur (identiteit);
2. Invloed van media(beelden);
3. De Nederlandse rechtsstaat, religieuze pluriformiteit, multiculturele samenleving, secularisatie, individualisering, opkomst populisme;
4. Persoon: **Pim Fortuyn**.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

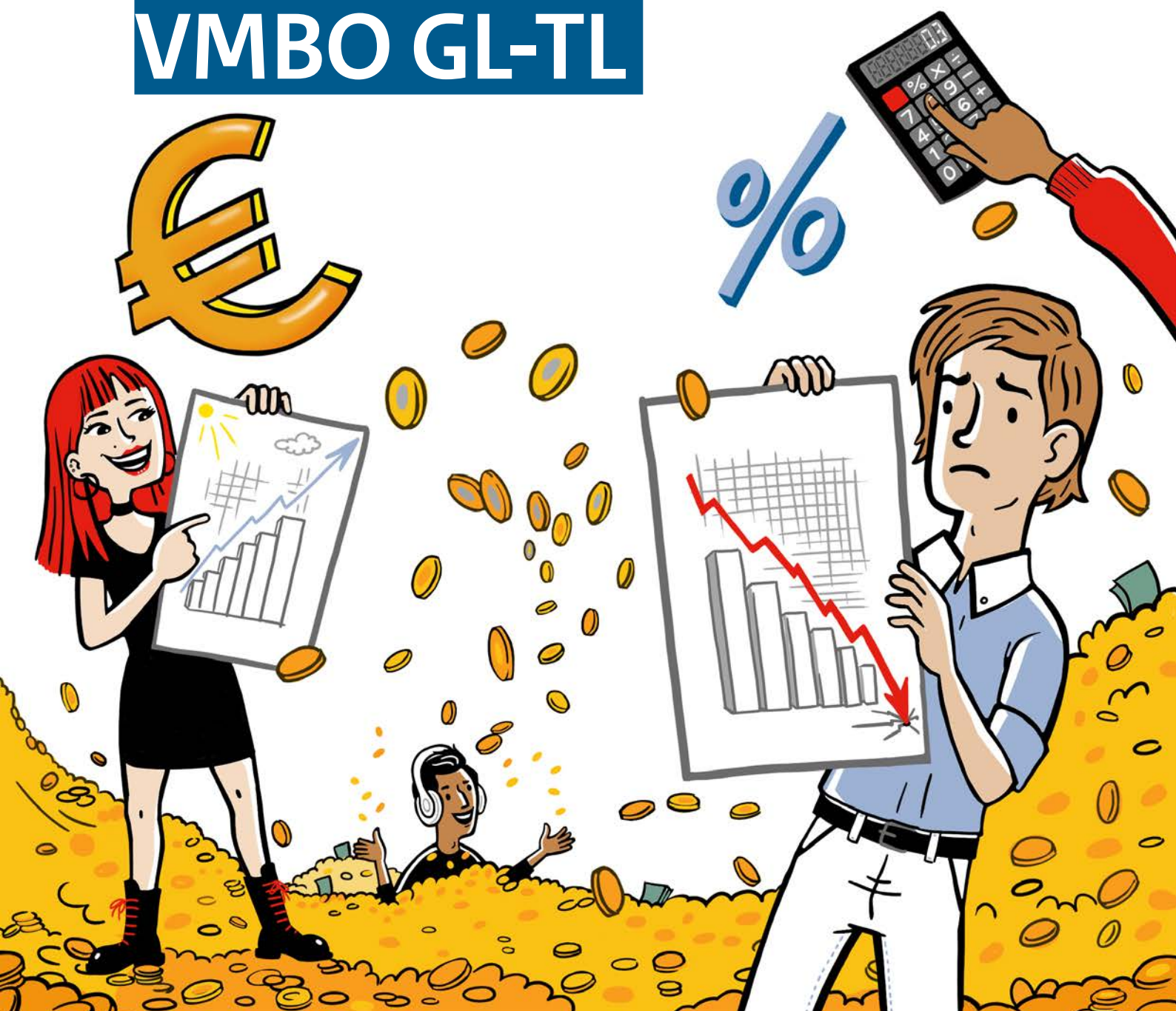
Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

ECONOMIE VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	6

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen economie vmbo GL-TL bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een mondeling college-examen (paragraaf 4).
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden economie GL-TL	centraal examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in het vak economie	ja	ja
consumptie	ja	nee
consumptie en consumentenorganisaties	nee	ja
arbeid en productie	ja	nee
arbeid en bedrijfsleven	nee	ja
overheid en bestuur	ja	ja
internationale ontwikkelingen	ja	ja
natuur en milieu	nee	ja
verrijkingstof	ja	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	ja
vaardigheden in samenhang	ja	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen economie vmbo GL-TL is een **schriftelijk** examen. Het gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

4. College-examen

MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Bij het mondeling college-examen kiest de examinerator ten minste drie exameneenheden uit de examenstof. Het is aan te raden een elektronische rekenmachine mee te nemen naar het mondeling college-examen. Dit mag geen grafische rekenmachine zijn.

Opdracht: beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 25 minuten

Op de site van DUO bij het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' staan [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen kan verlopen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: $(\text{cijfer centraal examen} + \text{cijfer college-examen}) \text{ gedeeld door } 2$, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Toelichting

Op deze pagina staan de exameneenheden voor het centraal examen.

Op de pagina hierna staan de beschrijvingen van de exameneenheden voor het mondeling college-examen. Behalve de exameneenheden Consumptie en Arbeid en productie kunnen alle exameneenheden voor het centraal examen ook op het mondeling college-examen aan bod komen, zie [2 Examenprogramma](#).

Leervaardigheden in het vak economie

Je kunt strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen en het vermogen met economische vaktaal te communiceren en onderzoek te doen.

Consumptie

Je hebt inzicht in aspecten van het consumentengedrag, zoals keuzes, behoeften, inkomen en in de functies van het geld, lenen en sparen en kan dit inzicht toepassen in een gegeven voorbeeldsituatie.

Arbeid en productie

Je hebt inzicht in aspecten van het producentengedrag zoals kosten, opbrengsten, winst, toegevoegde waarde, arbeid, arbeidsverdeling, arbeidsproductiviteit, werkgelegenheid, werkloosheid en kan dit inzicht toepassen in een gegeven voorbeeldsituatie.

Overheid en bestuur

Je hebt inzicht in de sociale, economische en financiële functies van de overheid en kan dit inzicht toepassen in een gegeven voorbeeldsituatie.

Internationale ontwikkelingen

Je hebt inzicht in internationale economische betrekkingen zoals Nederland als open economie, de Europese Unie, ontwikkelingsproblematiek en kan dit inzicht toepassen in een gegeven voorbeeldsituatie.

Verrijkingsstof

Je hebt inzicht in de achtergronden van de problematiek betreffende:

- de ontwikkeling van het begrotingstekort en de staatsschuld
- de systematiek en uitgangspunten van loon- en inkomstenbelasting
- de oorzaken en gevolgen van de waardeverandering van geld
- de prijscompensatie als middel om koopkrachtverlies tegen te gaan en kan dit inzicht toepassen in een gegeven voorbeeldsituatie.

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof voor het centraal examen is te vinden in de [syllabus economie vmbo 2026](#) op Examenblad.nl.

Exameneenheden mondeling college-examen

Hieronder staat de beschrijving van de exameneenheden waarvan **geen** uitgebreide beschrijving is opgenomen in de syllabus op Examenblad.nl.

Consumptie en consumentenorganisaties

Je kunt, in de rol van consument:

1. in een gegeven situatie wettelijke maatregelen noemen ter bescherming van de consument.
Je kunt voorbeelden geven van:
 - het consumentenrecht
 - consumentenorganisaties en hun werkzaamheden
 - voorwaarden voor een geldige overeenkomst
 - rechten en plichten van de verkoper
2. met behulp van een gegeven koers berekeningen maken met vreemd geld.
3. aangeven waarom het belangrijk is om bepaalde verzekeringen te nemen en wat daarbij de voor- en nadelen zijn.
Je denkt daarbij aan:
 - de reden waarom de verzekerde voor een bepaalde verzekeringsmaatschappij kiest
 - de volgende factoren spelen een rol:
 - hoogte van het risico
 - hoogte van de premie
 - wettelijke verplichting
4. berekeningen maken van premies en uitkeringen van schadeverzekeringen.
Je kunt voorbeelden geven van:
 - de verzekeringsovereenkomst
 - schadeverzekeringen:
 - opstal-/inboedelverzekering
 - autoverzekering
 - (brom)fietsverzekering
 - reisverzekering
 - aansprakelijkheidsverzekering particulieren
 - zorgverzekering
 - oververzekering en het nadeel hiervan
 - onderverzekering en het voor- en nadeel hiervan
5. voor- en nadelen noemen van huur- en koopwoningen.
6. voor- en nadelen aangeven waarom je voor een huur- of koopwoning kiest.
Je kunt voorbeelden geven van:
 - de rechten en plichten van huurder en verhuurder
 - regels met betrekking tot bescherming van de huurder
 - regels met betrekking tot bescherming van de koper/verkoper
 - verschillende instanties die bemiddelen bij koop of huur van een huis

Arbeid en bedrijfsleven

Je kunt, met betrekking tot arbeid en bedrijfsleven:

1. verschillende voorbeelden van produceren geven, zowel in enge als in ruime zin. Dit doe je met behulp van productiefactoren.
2. een concreet voorbeeld geven hoe het productieproces in bedrijven in een aantal fasen kan worden verdeeld, waarbij in elke fase waarde wordt toegevoegd aan het product. Je maakt hierbij gebruik van een bedrijfskolom.
3. verschillende voorbeelden geven van arbeidssituaties en arbeidsorganisaties. Vervolgens kun je de relatie beschrijven tussen verschillende sectoren en functies.
4. verschillende voorbeelden geven van de relatie tussen opleidingswegen en functies, en tussen scholing en posities op de arbeidsmarkt. Je kunt hierbij een verband leggen tussen arbeidssituaties en arbeidsorganisaties.
5. vanuit een herkenbare actuele situatie het belang en de inhoud van een CAO beschrijven.
Je betreft daarbij de relatie tussen een CAO en een individuele arbeidsovereenkomst van een (minderjarige) werknemer.
6. concrete actuele voorbeelden geven uit je eigen omgeving van het verband tussen technologische ontwikkeling en productiviteitsgroei. Je kunt hierbij positieve en negatieve gevolgen voor werknemers en werkgevers noemen.
7. verschillende concrete situaties van productie beschrijven, waarbij je uit kunt leggen welke keuze-problemen een ondernemer kan hebben in economische en in maatschappelijke zin (kosten en baten).

Natuur en milieu

Je kunt in jouw rol als burger:

1. de samenhang tussen consumptie, productie en het milieu beschrijven.
Je kunt voorbeelden geven van:
 - factoren die de groei van de consumptie bepalen
 - factoren die de groei van de productie bepalen
 - de samenhang tussen de groei van de consumptie en de groei van de productie
 - de nadelige gevolgen van de groei van de productie voor het milieu
2. aan de hand van eenvoudige voorbeelden concrete maatregelen noemen om milieuschade te voorkomen en te bestrijden en hierbij de rol van overheid, organisaties en van individuele personen beschrijven.
3. aangeven welke problemen het broeikaseffect veroorzaakt, zoals:
 - de stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde.
 - verschuiving van klimaatzones en de gevolgen daarvan.Je kunt hierbij ook aangeven welke invloed dit heeft op de (wereld)economie.
4. aangeven op welke manieren schone energie wordt opgewekt (geproduceerd) en je kunt hier voorbeelden bij geven. Je kunt ook voor- en nadelen hiervan geven.
5. aangeven dat er in het verkeer steeds vaker gebruik wordt gemaakt van elektrisch en hybride voertuigen en je kunt hierbij voorbeelden noemen. Ook kun je voor- en nadelen voor het milieu hierbij aangeven.

6. met het oog op het feit dat de grondstoffenvoorraad enorm afneemt en er tekorten ontstaan voor de productie van goederen, uitleggen waarom het steeds belangrijker wordt om goed te recyclen.
7. aangeven waarom de overheid het belangrijk vindt om subsidie te geven aan mensen en/of bedrijven die producten gaan gebruiken (of produceren) die minder schade aan het milieu toebrengen. De overheid kan ook door middel van belasting zorg voor het milieu aantrekkelijk maken.
8. aangeven wat jouw eigen rol is in het bijdragen aan een goed milieu. Je kunt hierbij voorbeelden geven.
9. aangeven welke veranderingen er plaatsvinden op het gebied van voedselproductie. Er zijn mensen die vegetariër of veganist worden om de vraag naar vlees te verminderen. Zij kiezen voor andere voedingsproducten.
10. Je bent op de hoogte van ontwikkelingen rond het thema milieu, met name rond de transitie (verschuiving) van energie die CO₂-uitstoot veroorzaakt naar 'schone energie'.
11. Je bent op de hoogte van de reden waarom de overheid ons van het gas af wil hebben: de overheid moet zorgen dat de uitstoot van CO₂ sterk omlaaggaat.

Bij alle voorgaande punten kun je uitleggen of er kansen ontstaan voor nieuwe bedrijven, en/of dat er juist bepaalde bedrijven zullen verdwijnen.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

PROFIELWERKSTUK VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Profielwerkstuk	4
3. Mondeling examen, presentatie	4
4. Inzenden van een profielwerkstuk	5

BIJLAGE 1	
VOORBLAD PROFIELWERKSTUK	6
BIJLAGE 2	
BRONNENLIJST BIJ HET PROFIELWERKSTUK	7
BIJLAGE 3	
PRESENTATIE VAN HET PROFIELWERKSTUK	8
BIJLAGE 4	
BEOORDELINGSFORMULIER PROFIELWERKSTUK	9

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het profielwerkstuk kent alleen een mondeling college-examen.
- Dit college-examen duurt 25 minuten.
- Het eindoordeel kent de kwalificaties ‘goed’, ‘voldoende’ en ‘niet afgerond’.
- Je moet behalve een poster (zie 3.1), een papieren exemplaar van het profielwerkstuk voor eigen gebruik mee te brengen naar het examen.

2. Profielwerkstuk

2.1 ALGEMEEN

Als je een diploma vmbo tl-gl wilt verkrijgen moet je een profielwerkstuk inleveren, en je moet het presenteren. Het profielwerkstuk moet worden afgerond met een 'voldoende' of 'goed'. Het profielwerkstuk moet gaan over een onderwerp dat past bij jouw profiel.

2.2 SAMENSTELLING VAN HET PROFIELWERKSTUK

1. het profielwerkstuk moet gemaakt worden in de Nederlandse taal;
2. gebruik het [voorblad profielwerkstuk van Bijlage 1](#);
3. inhoudsopgave en paginanummering;
4. inleiding met hoofdvraag en waarom het onderwerp gekozen is;
5. beantwoorden van hoofdvraag en deelvragen;
6. bronnenlijst.

Bijzonderheden:

1. De uitwerking van de deelvragen moet bestaan uit minimaal vijf pagina's tekst, exclusief de illustraties. De tekst moet getypt worden met lettertype Arial, lettergrootte 12 en met standaard regelafstand (1,15).
2. Het is belangrijk dat je de [bronnenlijst](#) zo volledig mogelijk invult, bijvoorbeeld:
 - bij soort bron: interview, enquête, boek, artikel of website;
 - bij een interview: de naam en het beroep/functie van de geïnterviewde;
 - bij een enquête: het aantal personen dat aan de enquête heeft deelgenomen;
 - bij een boek: de auteur, de titel, de uitgever en jaar van uitgave;
 - bij een artikel: de auteur, de titel van het artikel, de naam van de krant of het tijdschrift waaruit het artikel afkomstig is en de datum van publicatie.

3. Mondeling examen, presentatie

3.1 PRESENTATIE

Tijdens het mondeling college-examen moet je ten overstaan van twee examinatoren van het profielwerkstuk een [posterpresentatie](#) geven.

Op de poster van minimaal A3-formaat (dubbel A4-formaat) wordt het volgende vermeld:

- de hoofdvraag;
- de deelvragen;
- de conclusie.

Gedurende minimaal vijf en maximaal tien minuten geef je met behulp van de poster een presentatie over het onderwerp van het profielwerkstuk. Daarna stellen de twee examinatoren vragen over het werkstuk en de presentatie. Maak bij je voorbereiding zo nodig gebruik van de informatie in [Bijlage 3](#) van deze vakinformatie.

Bij de staatsexamens is een presentatie met video-opnamen, audio-opnamen en/of het gebruik van een computer niet toegestaan.

Uitzondering:

Er is een uitzondering voor vso-kandidaten. Deze mogen wél gebruik maken van een digitale presentatiemethode (bijvoorbeeld in de vorm van een PowerPointpresentatie met maximaal 10 dia's. Er is geen minimum aantal dia's). De voorwaarde is dat de school de beschikking heeft over voldoende middelen om dit te kunnen faciliteren.

3.2 BEOORDELING

Het profielwerkstuk, de posterpresentatie en de beantwoording van vragen over het werkstuk worden in samenhang beoordeeld met de kwalificatie 'niet afgerond', 'voldoende' of 'goed'. Als je een diploma vmbo tl-gl wilt verkrijgen, MOET het profielwerkstuk met een 'voldoende' of 'goed' zijn afgerond.

Zie verder het [Beoordelingsformulier profielwerkstuk](#) in Bijlage 4.

4. Inzenden van een profielwerkstuk

Het profielwerkstuk moet op papier in tweevoud, op A4-formaat, vóór 1 april 2026 worden opgestuurd naar:

DUO Examendiensten vo
Postbus 30158
9700 LK Groningen

Gebruik hierbij [het voorblad](#) in Bijlage 1.

Uitzondering:

De werkstukken van vso-kandidaten moeten op 1 april 2026 gereed zijn, maar hoeven niet te worden opgestuurd.

Aandachtspunten:

- in digitale vorm ingezonden werkstukken worden niet geaccepteerd.
- de poster moet niet opgestuurd worden. Deze neem je zelf mee naar het examen.
- je neemt ook voor eigen gebruik één papieren exemplaar van het profielwerkstuk mee naar het examen.

Binnen drie weken krijg je een ontvangstbevestiging. Als je na drie weken nog geen ontvangstbevestiging hebt ontvangen, moet je contact opnemen met [Examendiensten](#).

Als je geen profielwerkstuk instuurt, krijg je schriftelijk bericht dat je voor het profielwerkstuk niet wordt opgeroepen voor het mondeling examen. Houd er rekening mee dat je zonder resultaat voor het profielwerkstuk geen diploma kunt halen.

Het profielwerkstuk wordt niet door Examendiensten beoordeeld, maar door de examinatoren voor en tijdens het examen.

BIJLAGE 1

VOORBLAD PROFIELWERKSTUK

Profielwerkstuk 2026
staatsexamens
(inzenden vóór 1 april 2026)
vmbo

TITEL VAN HET PROFIELWERKSTUK:

PROFIELVAK(KEN) WAAR DIT WERKSTUK BIJ PAST:

Checklist

- ☐ profielwerkstuk is gemaakt in de Nederlandse taal
- ☐ het voorblad is volledig ingevuld
- ☐ inhoudsopgave en paginanummering aanwezig
- ☐ inleiding met hoofdvraag en reden waarom het onderwerp gekozen is, is aanwezig
- ☐ hoofdvraag en deelvragen zijn beantwoord
- ☐ bronnen zijn juist vermeld

GEGEVENS KANDIDAAT:

VOORNAAM EN ACHTERNAAM:

EXAMEN DIENST (ED)-NUMMER:

BIJLAGE 2

VOORBEELD BRONNENLIJST BIJ HET PROFIELWERKSTUK

nummer	soort bron	overige gegevens
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		

BIJLAGE 3

PRESENTATIE VAN HET PROFIELWERKSTUK

Het profielwerkstuk moet mondeling gepresenteerd worden. Hieronder staan enkele richtlijnen en tips voor deze presentatie.

1. Doel van de presentatie

De mondelinge presentatie heeft als doel informatie te geven.

2. Voorbereiding

- bestudeer voor het examen je eigen profielwerkstuk nog eens goed, spreek het bijvoorbeeld door met een deskundige,
- oefen de presentatie van tevoren,
- de presentatie moet meer zijn dan het opzeggen van een uit het hoofd geleerd verhaal,
- probeer de examinatoren te interesseren in het onderwerp van het profielwerkstuk.

3. De structuur

Zorg ervoor dat de presentatie in een logische volgorde is opgebouwd, anders is je presentatie moeilijk te volgen. Een presentatie heeft als opbouw een inleiding, een middenstuk en een slot. Je kunt een opzet maken van wat je in elk onderdeel naar voren wilt brengen. Het middenstuk bestaat vaak uit meerdere (deel-)onderwerpen. Noteer voor jezelf per onderdeel wat je wilt vertellen.

Inleiding

De inleiding van de presentatie heeft de volgende functies:

- interesse wekken,
- het onderwerp introduceren,
- vertellen waarom je dit onderwerp gekozen hebt.

Middenstuk

In het middenstuk geef je alle informatie. Zorg ervoor dat je een goede opbouw hebt. Zet bij elkaar wat bij elkaar hoort. Zorg dat de (deel)onderwerpen die je genoemd hebt in je inleiding ook terugkomen in wat je vertelt. Zorg dat je de hoofdvraag en deelvragen duidelijk beantwoordt.

Slot

Het is belangrijk dat je de presentatie goed afrondt. Als je de presentatie afrandelt, komt het vertelde niet tot zijn recht. Een goed slot bevat een samenvatting of een herhaling van de hoofdvraag en je persoonlijke mening.

4. De poster

De poster is gelijk je houvast bij de presentatie. Zet op een groot vel papier (minimaal A3-formaat) de hoofdvraag, een deel van de verzamelde gegevens en de conclusie. Voeg eventueel afbeeldingen, grafieken of infographics toe.

5. De presentatie zelf

Bereid je presentatie goed voor en oefen een keer in het bijzijn van iemand. Bespreek daarna de volgende punten:

- Hangt de poster goed zichtbaar?
Hang de poster goed zichtbaar voor de examinatoren op en ga bij de poster staan. Als je aan een (volgende) vraag of deelvraag begint, wijs dan aan waar de vraag of deelvraag op de poster staat. Zo is de poster voor jezelf meteen een geheugensteun.
- Praat ik in een goed tempo?
Omdat je zelf je verhaal goed kent, heb je de neiging snel te praten. Probeer pauzes in te lassen. Dit zorgt voor rust voor jezelf en voor de examinatoren.
- Praat ik niet te eentonig?
Zorg voor intonatie, leg accenten op woorden. Dit zorgt voor levendigheid in je verhaal.
- Ben ik verstaanbaar?
Let erop dat je niet te zacht maar ook niet te hard praat, praat ook altijd vriendelijk.
- Is mijn taalgebruik passend?
Probeer je taalgebruik aan te passen aan het niveau van het examen dat je gaat afleggen. Gebruik, indien mogelijk, vaktaal.

6. Ten slotte

- zorg voor oogcontact,
- zorg voor een goede houding en wissel soms van houding,
- gebruik gebaren om dingen duidelijk te maken,
- het is niet erg als je de draad even kwijt bent, maak dan gebruik van de poster.

BIJLAGE 4

BEOORDELINGSFORMULIER

PROFIELWERKSTUK

NAAM KANDIDAAT:

EXAMENDIENST (ED)-NUMMER:

DATUM:

TITEL PROFIELWERKSTUK:

PROFIELVAK(KEN):

Toelichting bij het Beoordelingsformulier:

- zowel werkstuk als presentatie wordt door middel van het beoordelingsformulier op de volgende bladzijde beoordeeld,
- de rubrics op het beoordelingsformulier geven het MAXIMAAL aantal te behalen punten weer,
- tussenliggende hele aantallen punten zijn toegestaan,
- dit beoordelingsformulier toevoegen aan het protocol,
- eindoordeel (goed, voldoende, niet afgerond) en korte samenvatting (linksonder) op het protocol vermelden.

Omzetting score profielwerkstuk in eindoordeel:

- minder dan 14 punten in totaal: niet afgerond
- 14 tot en met 20 punten: voldoende
- meer dan 20 punten: goed

Checklist

- profielwerkstuk is gemaakt in de Nederlandse taal
- voorblad profielwerkstuk is volledig ingevuld
- inhoudsopgave en paginanummering aanwezig
- inleiding met hoofdvraag en reden waarom het onderwerp gekozen is, is aanwezig
- hoofdvraag en deelvragen zijn beantwoord
- bronnen zijn juist vermeld

Beoordeling Profielwerkstuk

De rubrics op dit beoordelingsformulier geven het MAXIMAAL aantal te behalen punten weer, tussenliggende hele aantallen punten zijn toegestaan.

Tabel 1 rubrics voor de beoordeling van het profielwerkstuk

onderdeel	onvoldoende	voldoende	goed	score
verzorging werkstuk (zie checklist)	meerdere onderdelen ontbreken <i>0 punten</i>	werkstuk niet volledig <i>1 punt</i>	werkstuk volledig op opbouw en verzorgd <i>2 punten</i>	
gebruik bronnen	geen bronnen vermeld <i>0 punten</i>	bronnen onvolledig vermeld <i>1 punt</i>	volledig en gevarieerd <i>2 punten</i>	
poster/ppt	geen poster of geen duidelijke structuur <i>0 punten</i>	hoofdvraag, deelvragen en conclusie aanwezig <i>1 punt</i>	volledig, duidelijk en goed verzorgd geheel <i>2 punten</i>	
presentatie: inleiding	geen introductie <i>0 punten</i>	gebrekkige introductie <i>1 punt</i>	interesse wekken en onderwerp introduceren <i>2 punten</i>	
presentatie: middenstuk	onsamenhangend <i>0 punten</i>	voldoende beantwoording hoofdvraag <i>3 punten</i>	duidelijke beantwoording van hoofdvraag met betrekking tot de deelvragen <i>5 punten</i>	
presentatie: slot	geen afsluiting <i>0 punten</i>	sluit de presentatie netjes af <i>1 punt</i>	volledige afsluiting <i>2 punten</i>	
wijze van presenteren	moeilijk te verstaan, leest veel voor, kijkt niet in richting van examinatoren <i>0 punten</i>	wijze van presenteren is voldoende; hoofdzakelijk uit het hoofd <i>3 punten</i>	duidelijk, plezierig om naar te luisteren <i>6 punten</i>	
vragen naar aanleiding van de presentatie	vragen worden niet of nauwelijks beantwoord; onvoldoende beheersing onderwerp <i>0 punten</i>	vragen worden oppervlakkig beantwoord; voldoende beheersing van het onderwerp <i>3 punten</i>	vragen worden adequaat beantwoord, kandidaat beheerst het onderwerp <i>6 punten</i>	
totaal:				

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl